

Romániai magyar közoktatás

Helyzetkép, 2011–2023

Iskola Alapítvány, 2023. április 24.

MÓDSZERTAN (1)

- Adatforrások:
 - I. **Országos Statisztikai Intézet**, tanév eleji beiskolázási számok, megyékre és tannyelvekre bontva (**INS-SCL**), 1990–2021. 1997-től vannak megyei szinten bontott adatok. *Jelentős ellentmondások esetében az adatokat ellenőriztük és korrigáltuk tanfelügyelőségi, minisztériumi (SIIR-) adatok alapján.*
 - II. **Beiskolázási adatok, SIIR** (Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România – a romániai oktatás integrált információs rendszere). Részletes – oktatási helyszínek, képzési formák, tannyelv, oktatási szintek és évfolyamok szerinti – beiskolázási számok, jellemzően a tanév elején kimentve. A 2017–2022-es tanévek magyar tagozatainak létszámát jelentős ellentmondások esetében a tanintézetek megkeresésével ellenőriztük, korrigáltuk (összesen 367 helyszín esetében). Csak az iskolai szintet ellenőriztük, az óvodai gyereklétszámot nem (SIIR_ell).
- Oktatási szintek:
 - **Óvoda**, 3–5 éves korcsoport
 - Alapfok, az **elemi** (6–10 évesek) és az **általános** (11–14 évesek) diáklétszámot összeadva közli az INS
 - Középfok, mi összegezzük a **liceumi** (elemi, szakliceumi, vokacionális profilok) és a hároméves **szakiskolai** szinteket (15–18 évesek)
- Románia 17 megyéje, ahol van magyar tannyelvű oktatás. A statisztikai adatokat helyenként a 15 erdélyi megyére jelenítjük meg.

- **Eltérések az INS- és a SIIR-adatok között:**

Jellemzően a SIIR-adatok kisebb diáklétszámot mutatnak, mint a statisztikai adatok, kivétel az óvodai szint. Tannyelv szerint nincsenek lényeges eltérések. Az öt év átlagára számolva az eltérések $\pm 1-2\%$ -osak.

	Óvoda_RO	Óvoda_HU	Alapfok_RO	Alapfok_HU	Líceum_RO	Líceum_HU	Szakiskola_RO	Szakiskola_HU
2017	0,7%	1,0%	-2,8%	-1,6%	-3,8%	-1,5%	-8,8%	-4,3%
2018	-0,6%	0,7%	-0,6%	0,0%	-0,2%	-0,5%	0,0%	0,3%
2019	-0,4%	1,2%	-0,7%	-0,4%	-0,7%	0,2%	0,3%	-0,7%
2020	0,1%	-0,6%	-0,5%	0,2%	-0,6%	0,1%	0,2%	-4,3%
2021	2,5%	1,9%	-0,5%	0,7%	-0,8%	-0,3%	0,6%	0,1%
Összesen	0,4%	0,8%	-1,1%	-0,2%	-1,2%	-0,4%	-1,4%	-1,8%

- **Eltérések az eredeti SIIR és a korrigált magyar beiskolázási számok között:**

Jellemzően az ellenőrzés során a magyar tagozatú iskolák nagyobb diáklétszámról számoltak be, mint ami az elérhető SIIR-adatállományokban található.

	Elemi	Általános	Líceum	Szakiskola
2017	2,1%	3,5%	1,6%	4,6%
2018	0,5%	0,0%	-0,2%	1,1%
2019	0,2%	0,1%	0,6%	1,2%
2020	0,2%	0,1%	0,4%	0,7%
2021	0,2%	0,2%	0,9%	0,7%
2022	0,1%	0,2%	0,4%	0,4%
Összesen	0,6%	0,7%	0,6%	1,4%

MÓDSZERTAN (2)

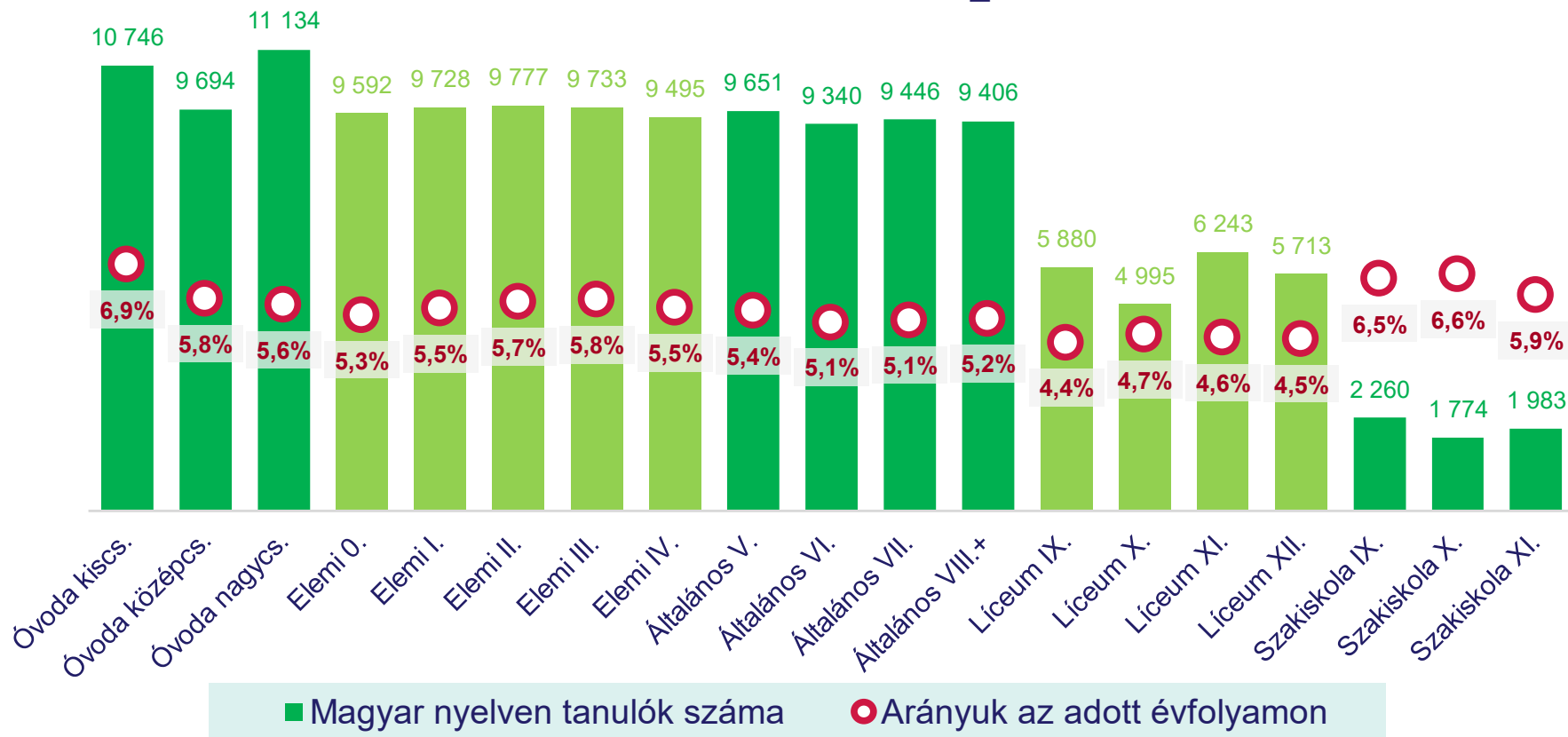
- **Számolt mutatók, INS-adatok:**

- Diákpopoláció változása: az abszolút számok közötti eltérés különböző periódusokra. A megyei adatoknál a 2012 és 2021 közötti változásokat szemléltetjük, mivel 2012-ben vezették be az előkészítő osztályokat, ami mind az óvodás, mind pedig az elemis diákok számát befolyásolta.
- A magyar tannyelven tanulók arányának változása (itt trendfüggvényt alkalmazunk az éves kilengések tompítására).
- A magyarok arányát a populáción belül a 2011-es népszámlálás végleges, illetve a 2021-es népszámlálás előzetes etnikai (nem anyanyelvi!) adatai alapján számoljuk, a teljes népességre (nem az adott korcsoportokra!). A gyerekkorú populáció esetében minden valószínűség szerint ezek az arányok kisebbek, főleg a szórványmegyékben.

- **Számolt mutatók, SIIR-adatok:**

- Diákpopoláció változása: az abszolút számok közötti eltérés a 2017–2022-es periódusra.
- Oktatási helyszínek száma, 2017 és 2022. Az **oktatási helyszín** alapvetően egy iskolát jelöl, amelynek van saját SIIR-kódja, függetlenül attól, hogy jogi személyiséggel bír, avagy alárendelt intézmény. A valóságban előfordul, hogy egy oktatási helyszín egy településen belül több épületben megosztva működik, illetve vannak olyan helyzetek, amikor egy iskolaépületben több oktatási helyszín is van.
- Megszűnt és új oktatási helyszínek településszinten. Az oktatási helyszínek sok esetben adminisztratív átszervezések révén szűnnek meg vagy alakulnak. A magyar tannyelvű iskolák esetében azt is vizsgáltuk, hogy egy adott településen szűnt-e meg, avagy alakult-e új oktatási helyszín a 2017–2022-es periódusban.

A magyar nyelven tanulók száma és aránya 2022/2023-as tanév, SIIR_ell

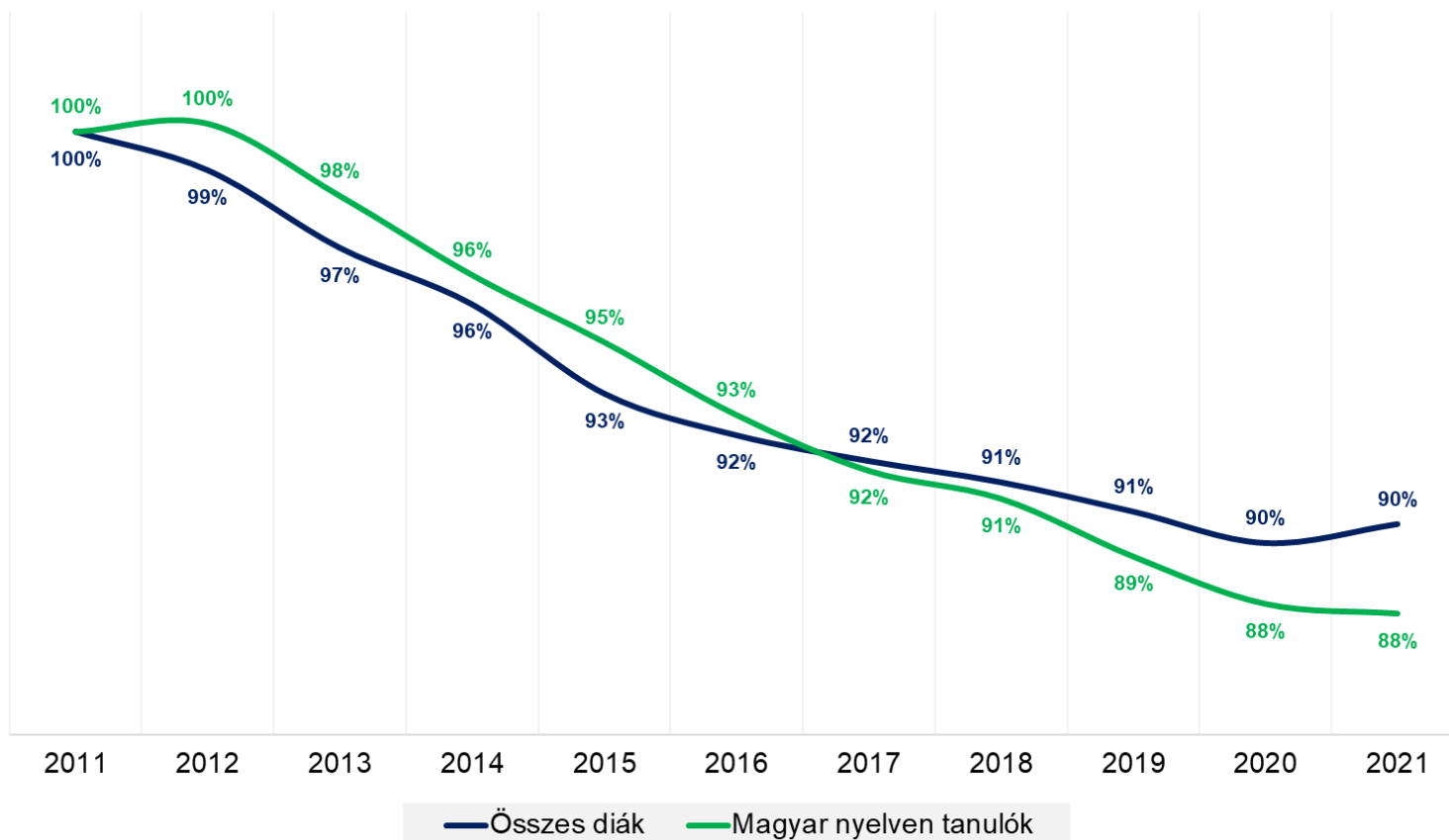

I. Beiskolázási számok, 2011–2021, statisztikai (INS) adatok alapján, Erdély (15 megye)

- 2011 és 2021 között, Erdély 15 megyéjében a közoktatásban tanuló diákok száma 10%-kal csökkent, 1,05 millió diákról 940 ezerre. A magyar nyelven tanulók száma hangsúlyosabban, 12%-kal apadt, 167 ezerről 147 ezerre.

Közoktatásban tanulók számának változása, 2011–2021

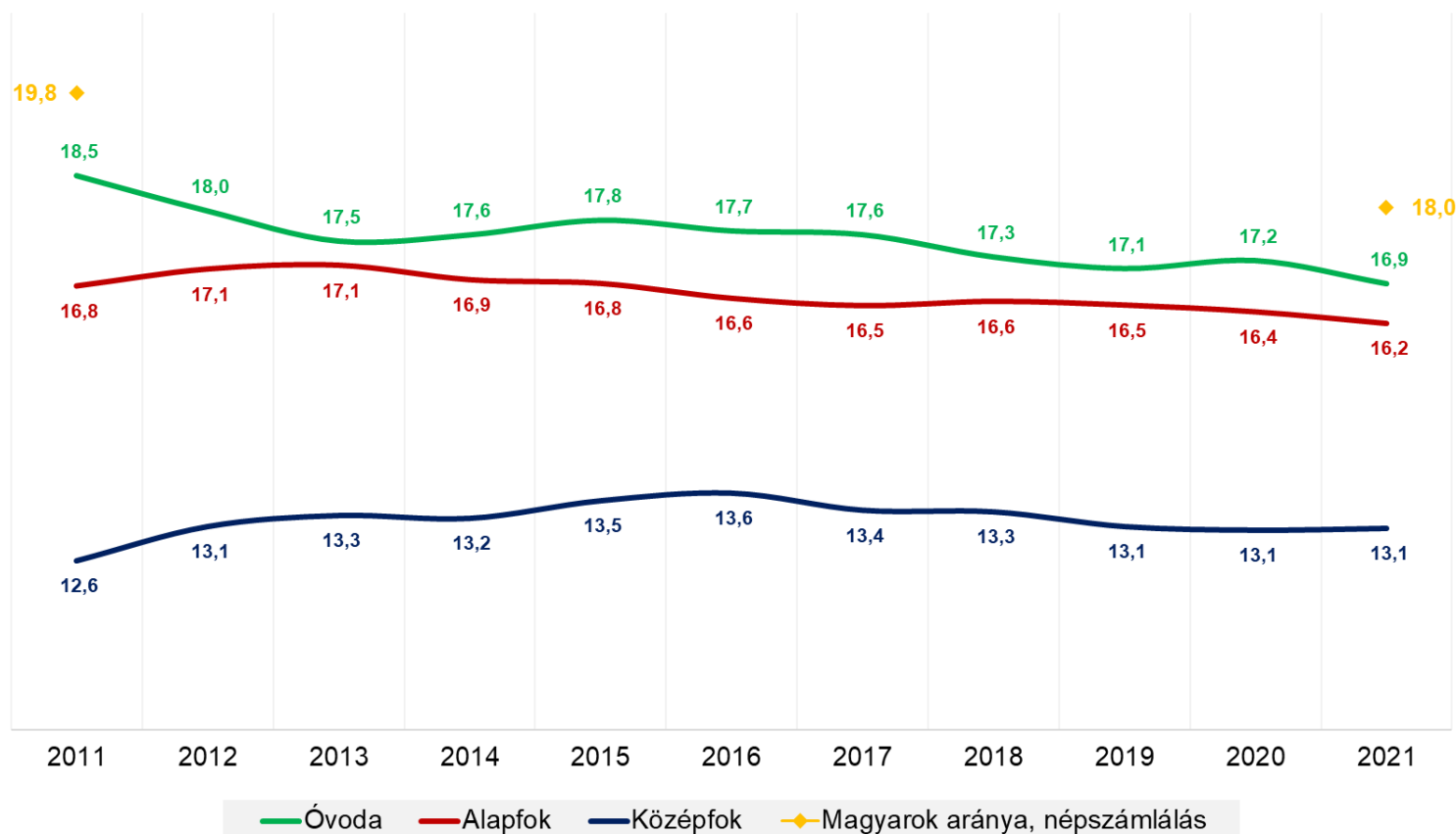
Erdély, 15 megye, óvoda-elemi-általános-líceum-szakiskola (2011=100%)

- A magyar óvodába járók aránya közelíti a magyarság népessége belüli arányát. Az apadás viszont hangsúlyosnak tűnik, ez valószínűleg a nagycsoport kötelezővé tételével függ össze, azaz a többségi, illetve más nemzetiségű gyerekek is egyre nagyobb arányban kerülnek be óvodába (kötelező óvoda: nagycsoport – 2020, középcsoport – 2023, kiscsoport – 2030). A teljes létszám 9%-kal, a magyar tagozat 14%-kal apadt.
- Az alapfokú képzésben (elemi és általános évfolyamok) a magyar nyelven tanulók aránya elmarad az etnikai arányoktól 2012 és 2021 között (2012-ben vezetik be az előkészítő osztályokat), a teljes diáklétszám 4%-kal, a magyar diáklétszám 9%-kal csökkent. A magyarul tanulók aránya 17,1-ről 16,3%-ra apadt tíz év alatt (trend).
- A középfokú oktatásban (líceumok és szakiskolák) a legrosszabb a magyar nyelven tanulók aránya, viszont ez relatív stabilitást mutat (a többségi és a magyar tanulók száma hasonló arányban csökkent, 19%-kal).

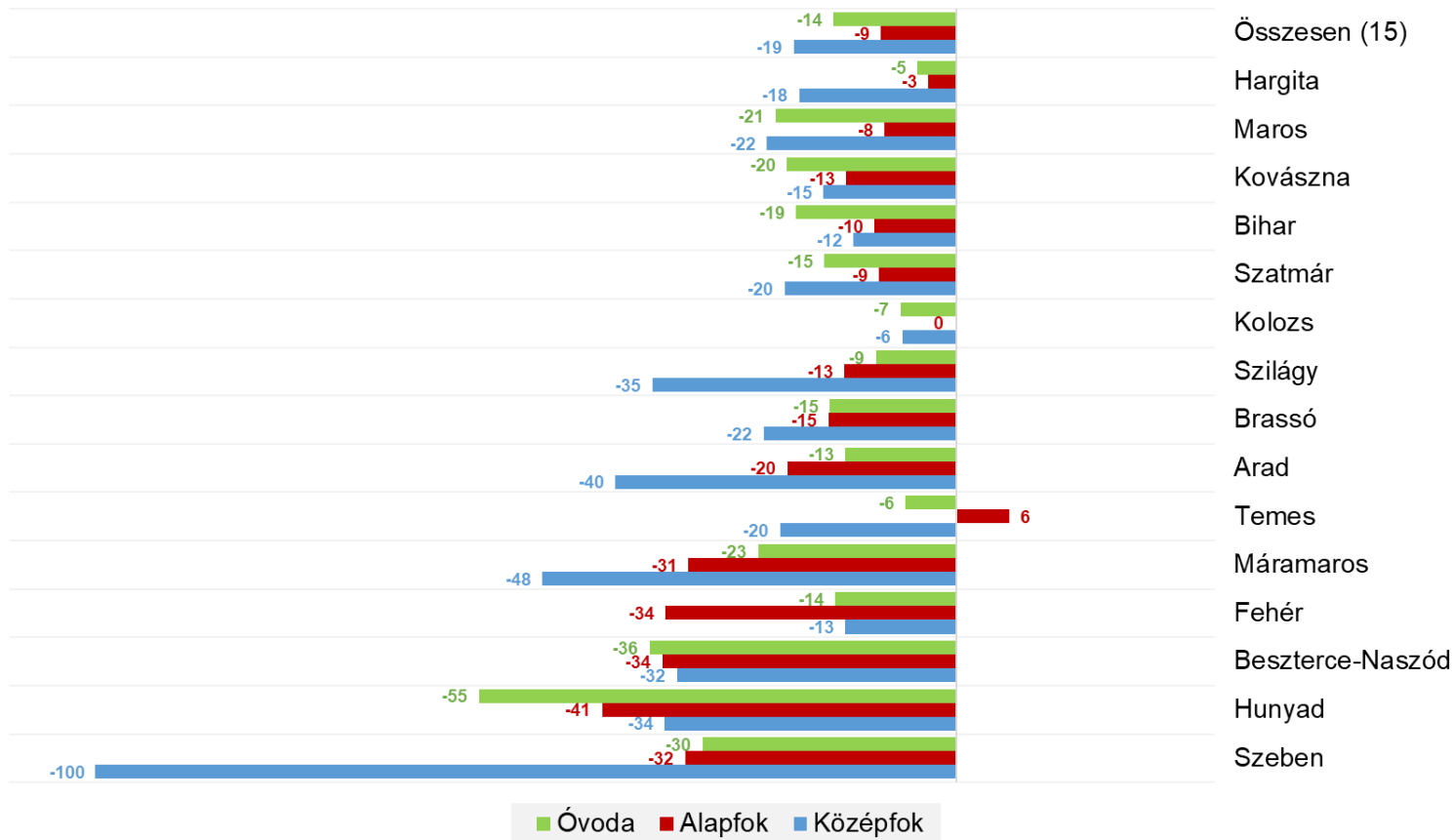
Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Erdély, 15 megye, INS-SCL, %

- Erdély-szinten, 2012 és 2021 között a magyar nyelven tanuló óvodások száma 14%-kal, az alapfokon tanulóké 9%-kal, a középfokon tanulóké pedig 19%-kal csökkent.
- Alapfokon egyedül Temes megyében nagyobb most a magyar tanulók száma, mint 2012-ben, illetve Kolozs megyében sikerült megőrizni a diáklétszámot. Hargitában enyhe, csupán 3%-os a csökkenés. A legjelentősebb apadás Hunyad megyében volt (41%-os), majd következik Fehér és Beszterce-Naszód (34%), Szeben (32%), Máramaros (31%), Arad (20%), Brassó (15%).
- Középfokon a legjelentősebb a diáklétszám apadása, ennek oka a korai iskolaelhagyás, a földrajzi mobilitás (más megyébe, más országba tanul tovább), illetve a mi esetünkben a tannyelváltás lehet. A legjelentősebb csökkenés Szeben megyében volt, itt 2020-tól megszűnt a magyar tannyelvű középfokú oktatás, a legkisebb pedig Kolozs (6%), Bihar (12%), Fehér (13%).

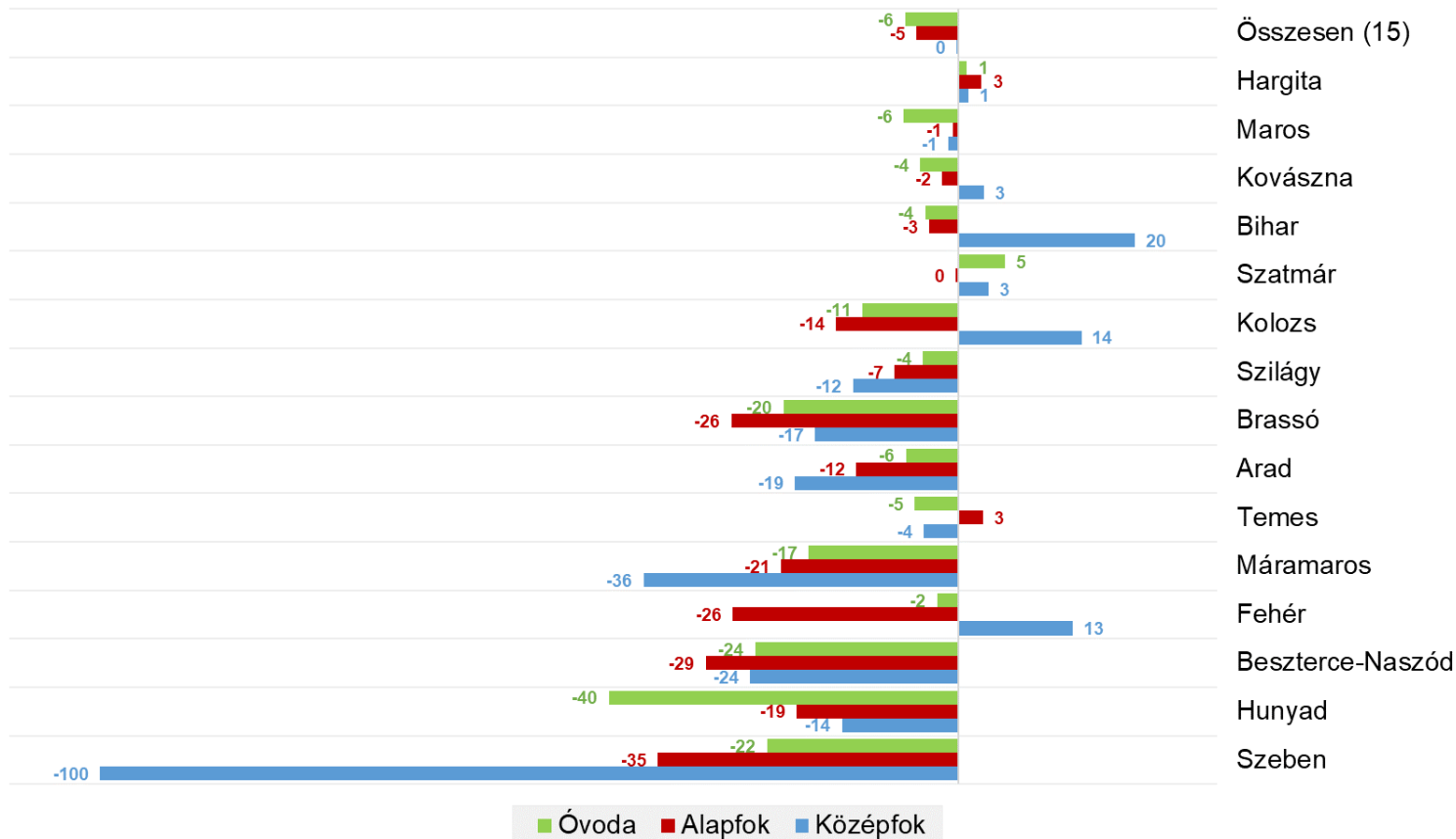
Magyar tannyelven tanuló számának változása INS-SCL, 2012–2021, %

- A magyar nyelvű oktatás az óvodai szinten veszített jelentősebbet a súlyából, ennek elsődleges oka, hogy ezen a szinten a magyar képzés felülreprezentált volt már a rendszerváltás után is (a magyarok inkább járatják óvodába a gyerekeket, mint a románok). Ez most kiegyenlítődik az óvodai képzés fokozatos kötelezővé tételével. A magyar óvodások aránya Hunyad, Beszterce, Szeben, Brassó, Máramaros és Kolozs megyében csökkent jelentősen (a trendváltozás 10% feletti).
- Az alapfokú képzésben Szeben, Beszterce, Fehér, Brassó, Hunyad, Kolozs, Arad megyében volt jelentősebb arányvesztés. Hargitában és Temesben enyhén nőtt a magyar nyelven tanulók aránya. Szatmár, Maros, Kovászna és Bihar megyében sikerült megőrizni az arányt, vagy nagyon kis mértékű apadás volt csak.
- Középfokon több helyen is nőtt a magyar nyelven tanulók megyei súlya: Biharban, Kolozsban és Fehérben, illetve Szatmárban, Háromszéken és Hargitában (ez azt jelenti, hogy a teljes diáklétszám nagyobb ütemben fogyott, mint a magyar tannyelvű).

Magyar tannyelven tanulók arányának változása

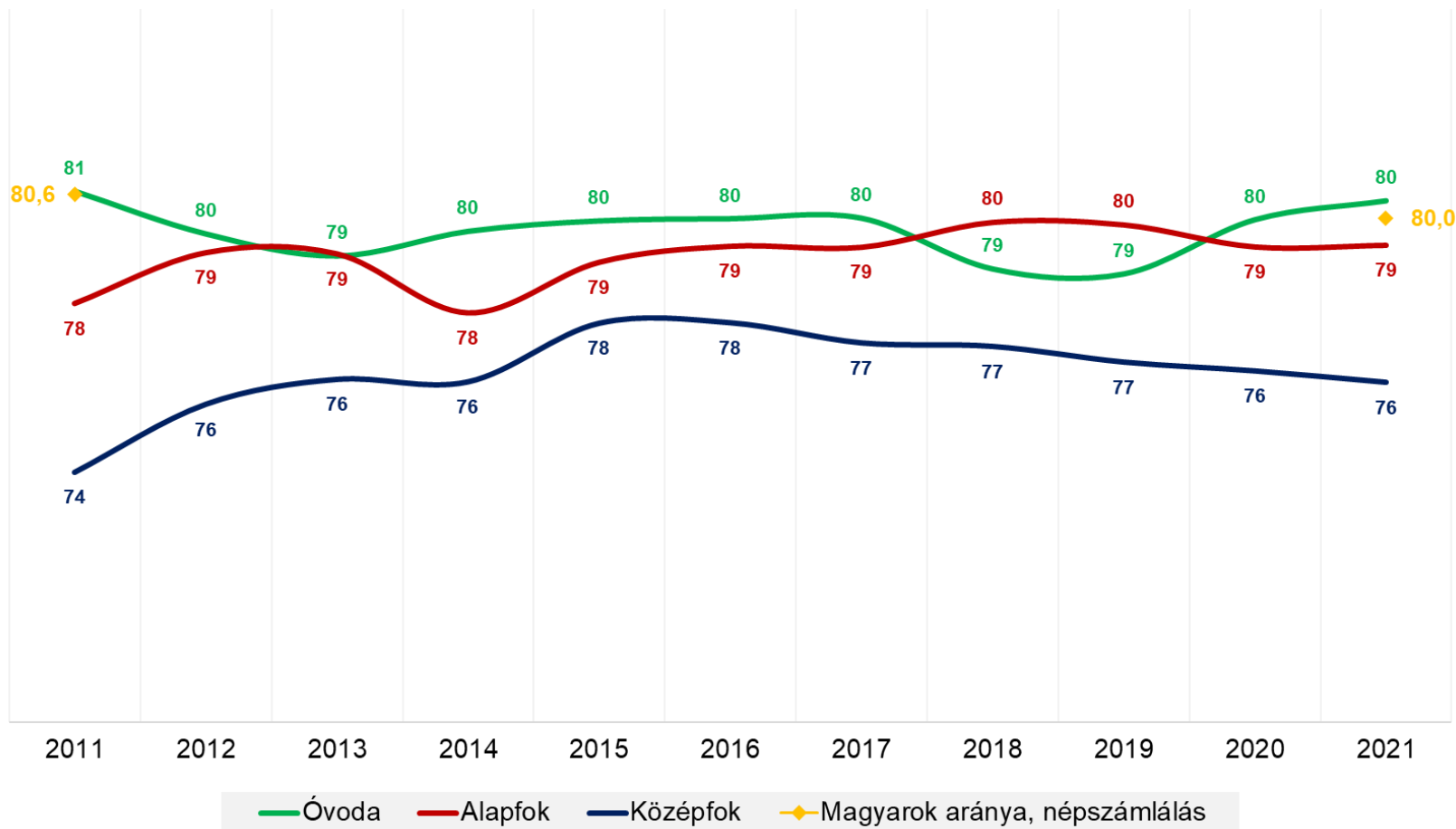
INS-SCL, 2012–2021, trendek, %

A magyar nyelven tanulók aránya régiók szerint (INS)

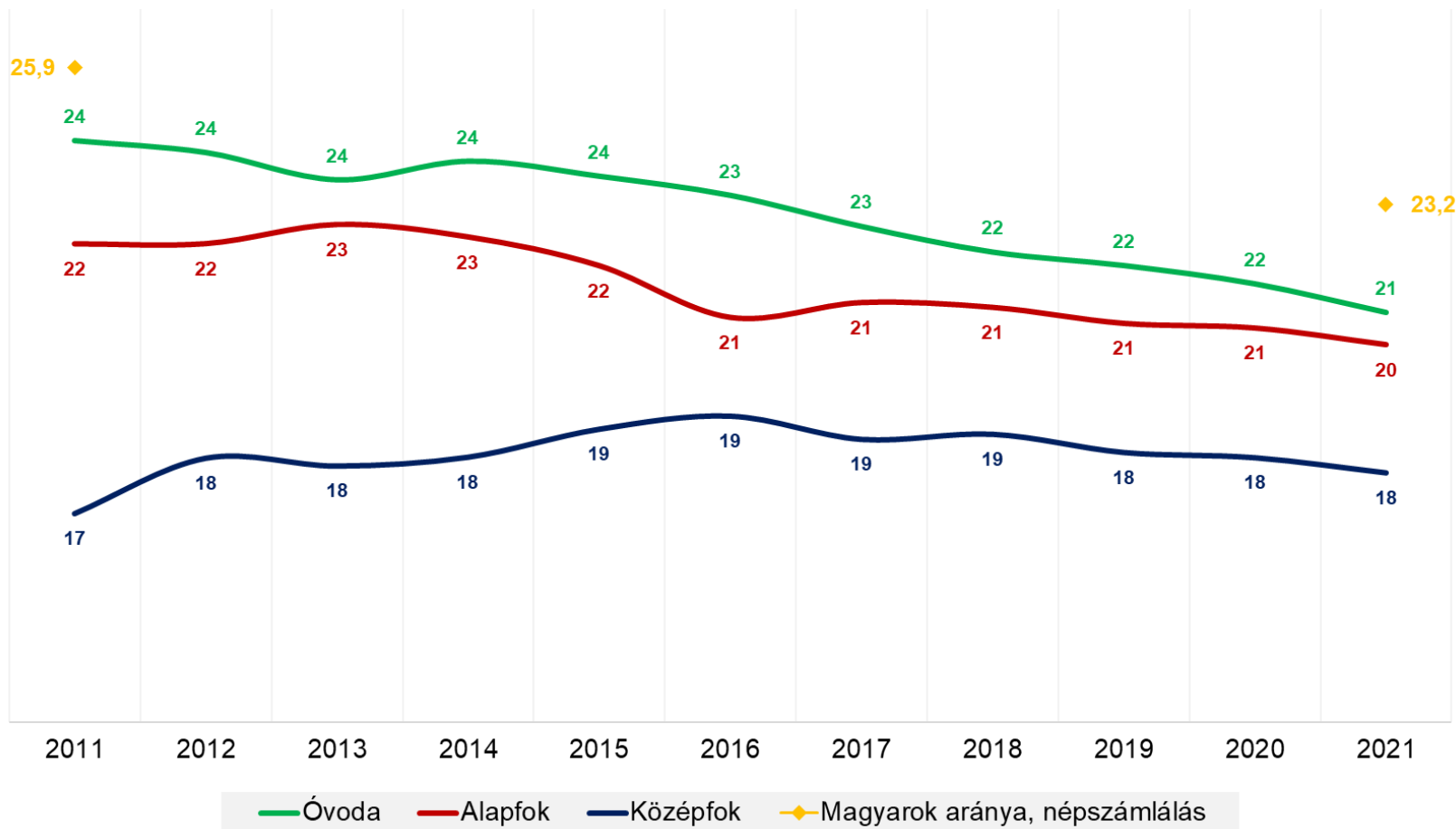
Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Székelyföld, INS-SCL, %

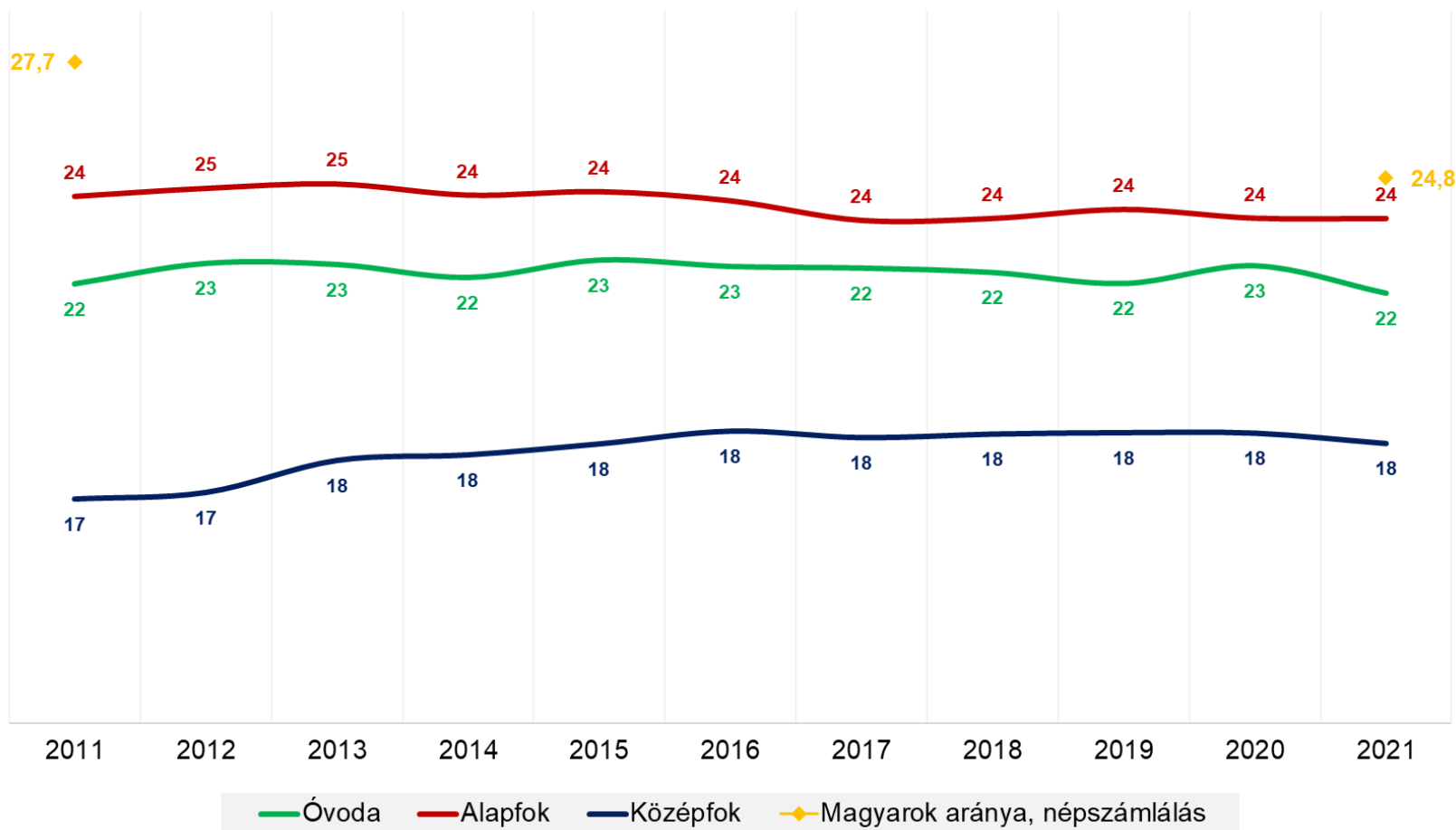
Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Közép-Erdély, INS-SCL, %

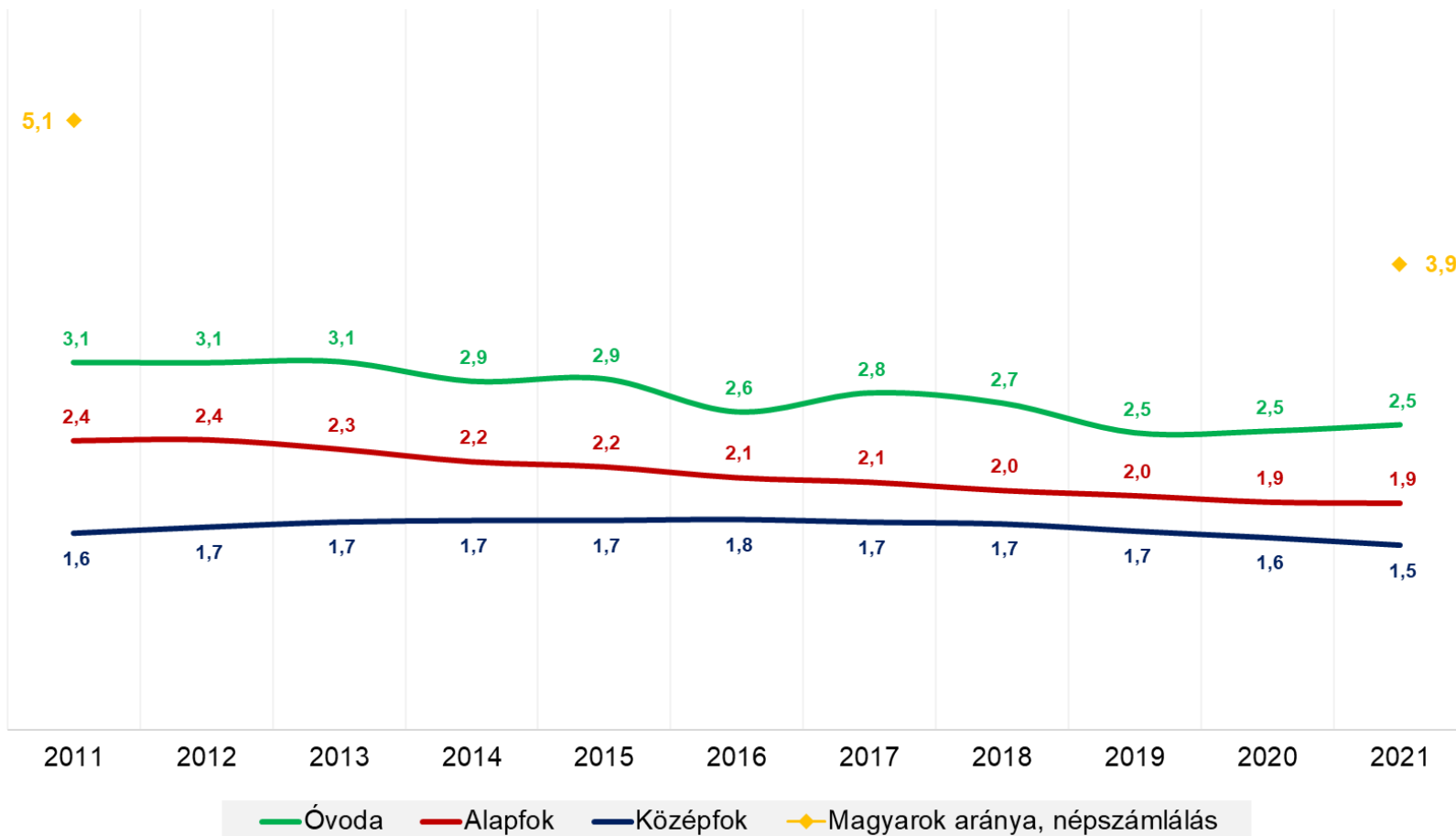
Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Partium, INS-SCL, %

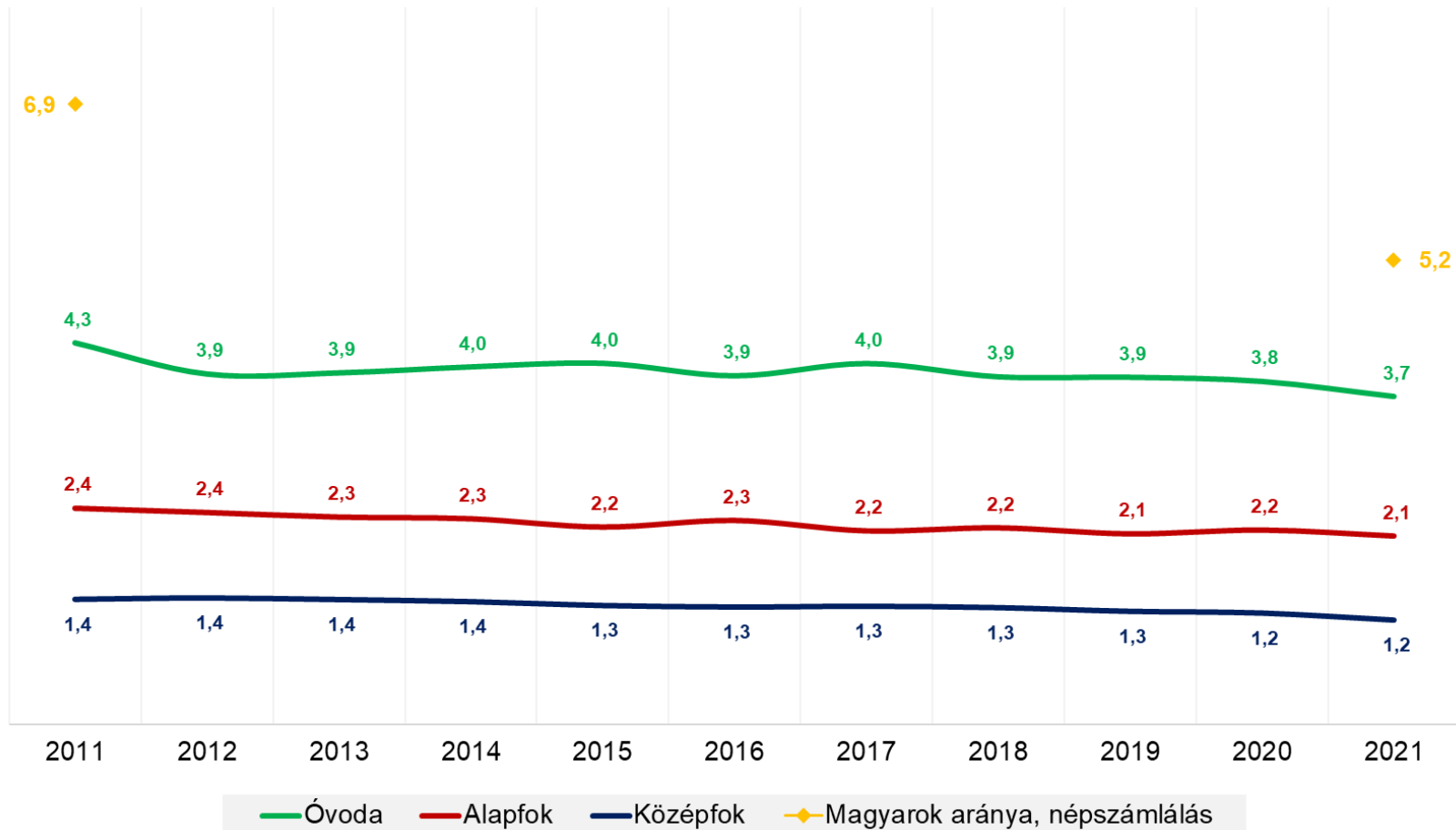
Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Dél-Erdély, INS-SCL, %

Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

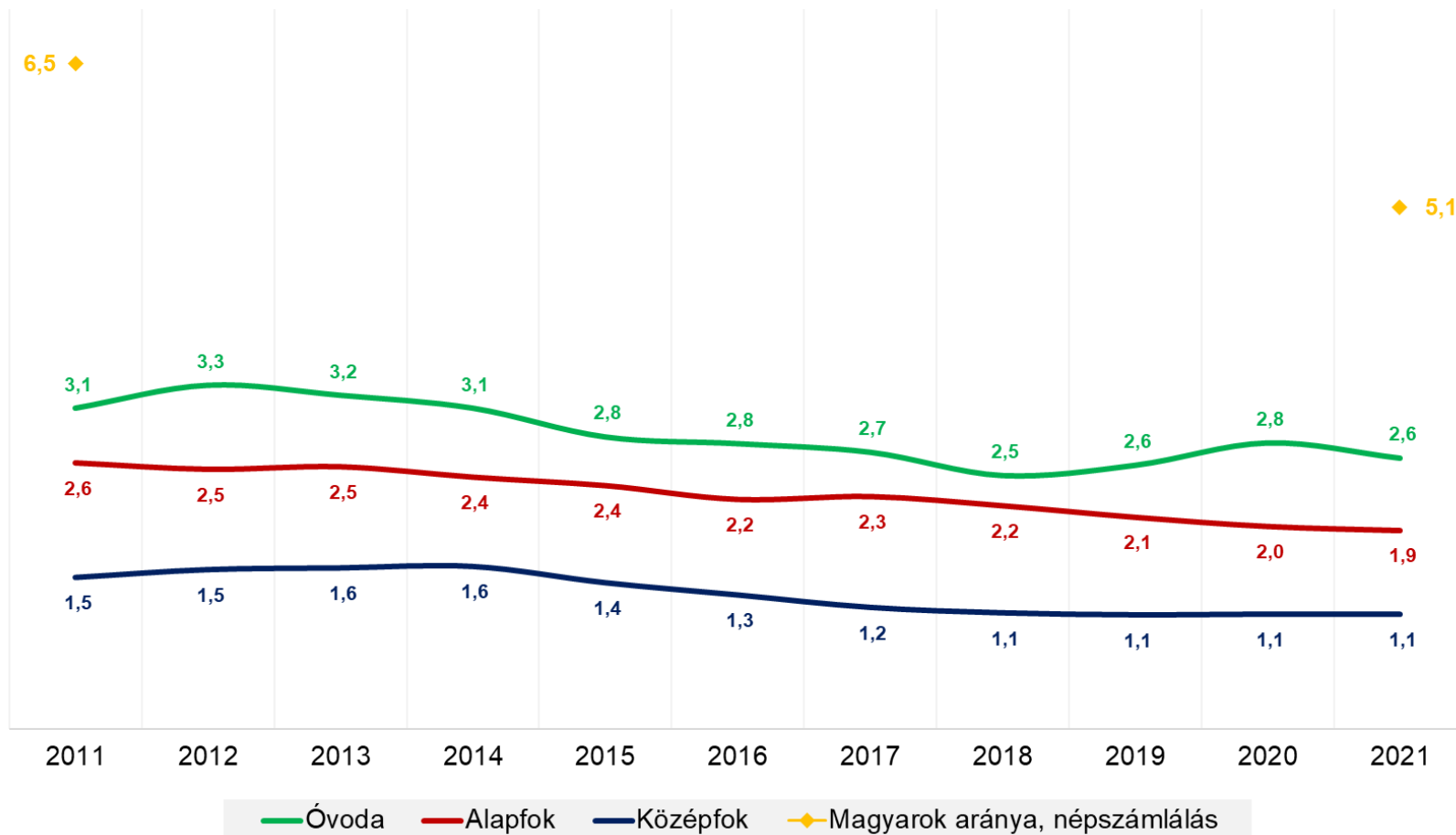
Bánság, INS-SCL, %

Észak-Erdély: Máramaros és Beszterce-Naszód

Magyar nyelven tanulók aránya egyes oktatási szinteken

Észak-Erdély, INS-SCL, %

II. Beiskolázási számok, 2017–2022, SIIR-adatok alapján

Diáklétszámok és oktatási helyszínek változása 2017 és 2022 között a romániai magyar tannyelvű közoktatásban, SIIR-adatok *

Év	Elemi	Általános	Líceum				Szakiskola	Összes tanuló
			Összesen	Elméleti	Szaklíceum	Vokacionális		
2017	52 326	38 909	24 648	12 778	7 918	3 952	6 065	121 948
2018	51 313	38 734	24 001	12 591	7 492	3 918	6 268	120 316
2019	49 988	38 477	23 593	12 336	7 303	3 954	6 311	118 369
2020	49 094	37 908	23 717	12 360	7 277	4 080	6 595	117 314
2021	48 627	38 650	23 024	12 120	6 863	4 041	6 320	116 621
2022	48 325	37 843	23 115	12 132	6 904	4 079	6 043	115 326

Változás, 2017–2022	-8%	-3%	-6%	-5%	-13%	3%	0%	-5%
----------------------------	------------	------------	------------	------------	-------------	-----------	-----------	------------

Helyszínek, 2017	851	510	132	74	70	37	65	945
Helyszínek, 2022	803	504	121	69	57	41	63	896

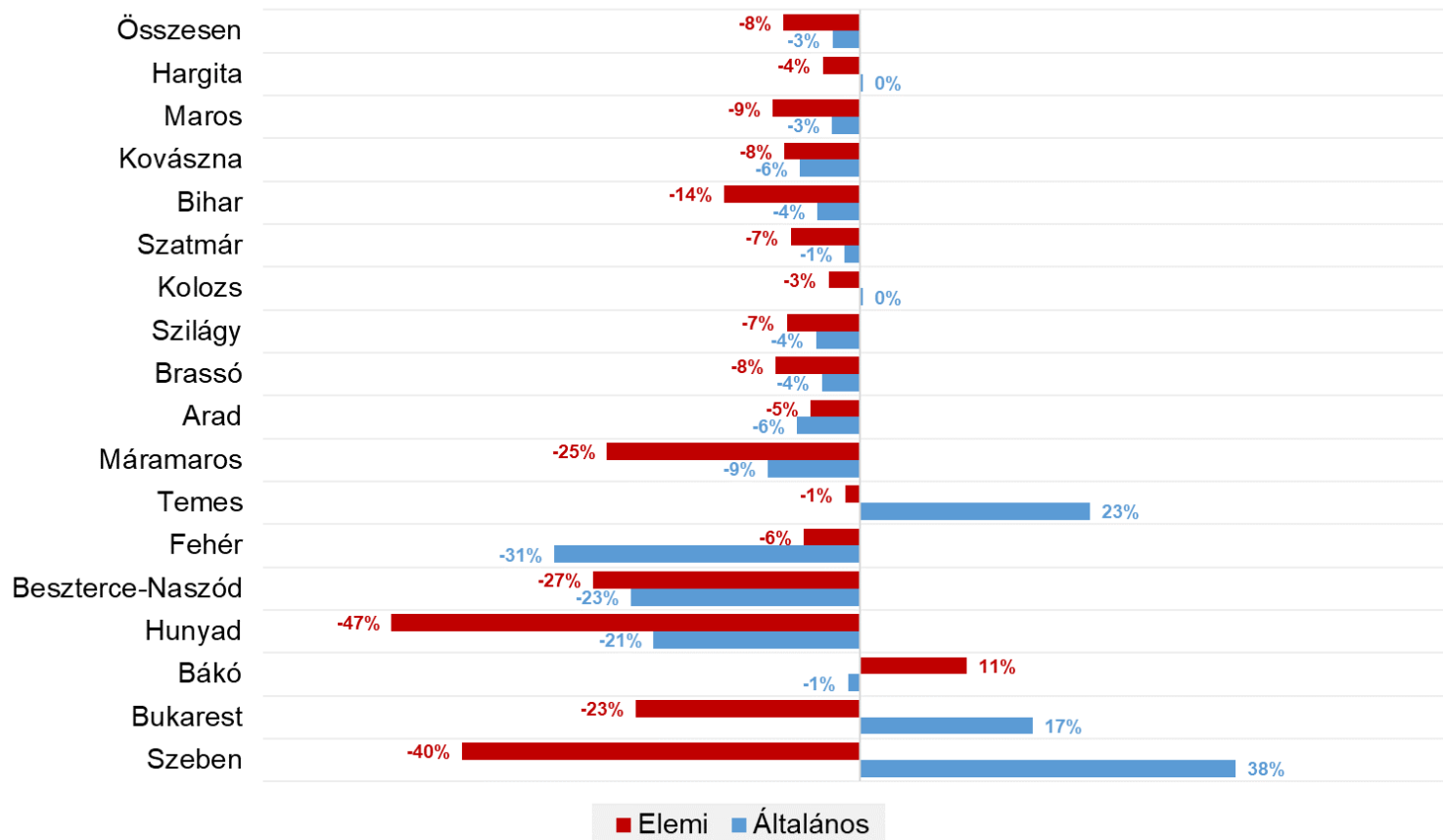
Megszűnt helyszín, 2018–2022	73	20	13	6	16	1	9	70
Megszűnt, településszinten	49	12	4	2	9	-	6	49

Új helyszín, 2018–2022	25	14	2	1	3	5	7	21
Új, településszinten	2	2	-	-	2	-	4	2

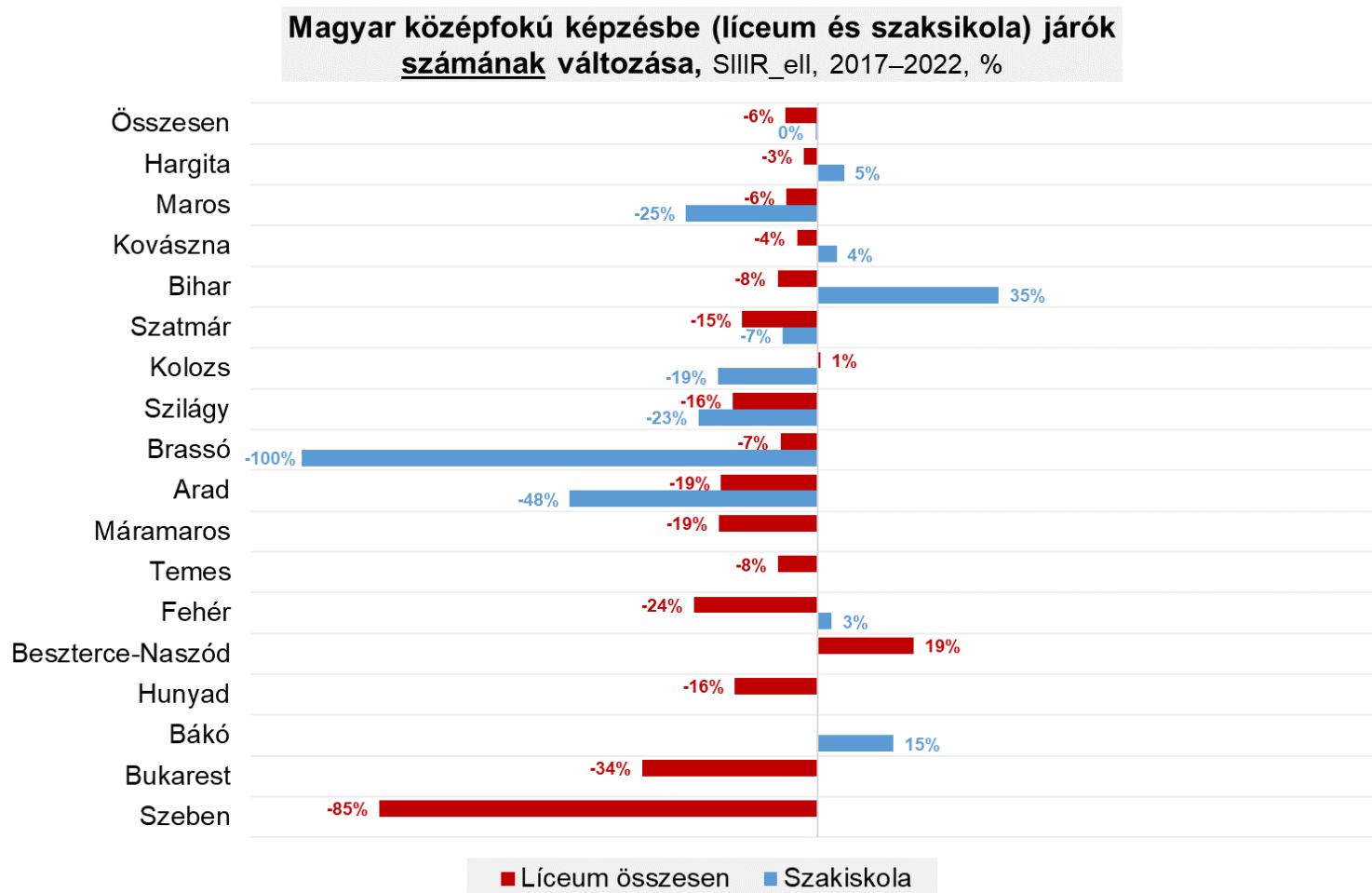
* A helyszínekre és településekre vonatkozó adatok nem összesíthetőek soronként! Az utolsó oszlop az összes szintre egyidőben vonatkozik, tehát 49 településen teljesen megszűnt a magyar oktatás és 2 településen indult magyar tagozat.

- 2017 és 2022 között a magyar nyelven tanuló elemisek száma 8, az általános iskolába iratkozottak száma 3%-kal csökkent.
- Az elemi osztályba járók száma egyedül Bákóban nőtt, a legjelentősebb csökkenés Hunyad, Szeben, Máramaros, illetve Bihar megyében volt.
- Az általános iskolások száma Szebenben, Temesben és Bukarestben nőtt. Bár a bővülés aránya nagynak tűnik az alacsony gyereklétszám kisfokú változásai miatt is, mindenképpen pozitívnak tekinthetők ezek az eredmények. Viszonylag stabilitás figyelhető meg Hargita, Kolozs és Bákó megyében. Jelentős csökkenés Fehér, Beszterce-Naszód és Hunyad megyében volt.

Magyar alapfokú képzésbe (elemi és általános) járók számának változása, SIIR_ell, 2017–2022, %

- 2017 és 2022 között a magyar nyelven tanuló líceumi hallgatók száma 6%-kal csökkent, a szakiskolai képzésben részt vevőké stabil maradt.
- A líceumi osztályokba járók száma Beszterce-Naszódban nőtt, illetve minimális mértékben Kolozs megyében. A legjelentősebb csökkenés Szebenben volt (itt 2020-ban és 2021-ben szünetelt a líceumi oktatás), illetve szintén átlag feletti a csökkenés Bukarestben, Fehér, Arad, Máramaros, Szilágy, Hunyad és Szatmár megyében.
- A magyar nyelvű szakiskolai képzés Biharban és Bákóban bővült látványosan, de pozitív az elmozdulás Hargita, Kovászna és Fehér megyében is. Jelentős csökkenés Brassóban volt (itt megszűnt a szakiskolai oktatás), illetve Arad, Maros, Szilágy és Kolozs megyében. Máramaros, Temes, Beszterce-Naszód, Hunyad, Szeben megyében és Bukarestben nem volt szakiskolai képzés a vizsgált periódusban (három év kivételével Hunyadban).

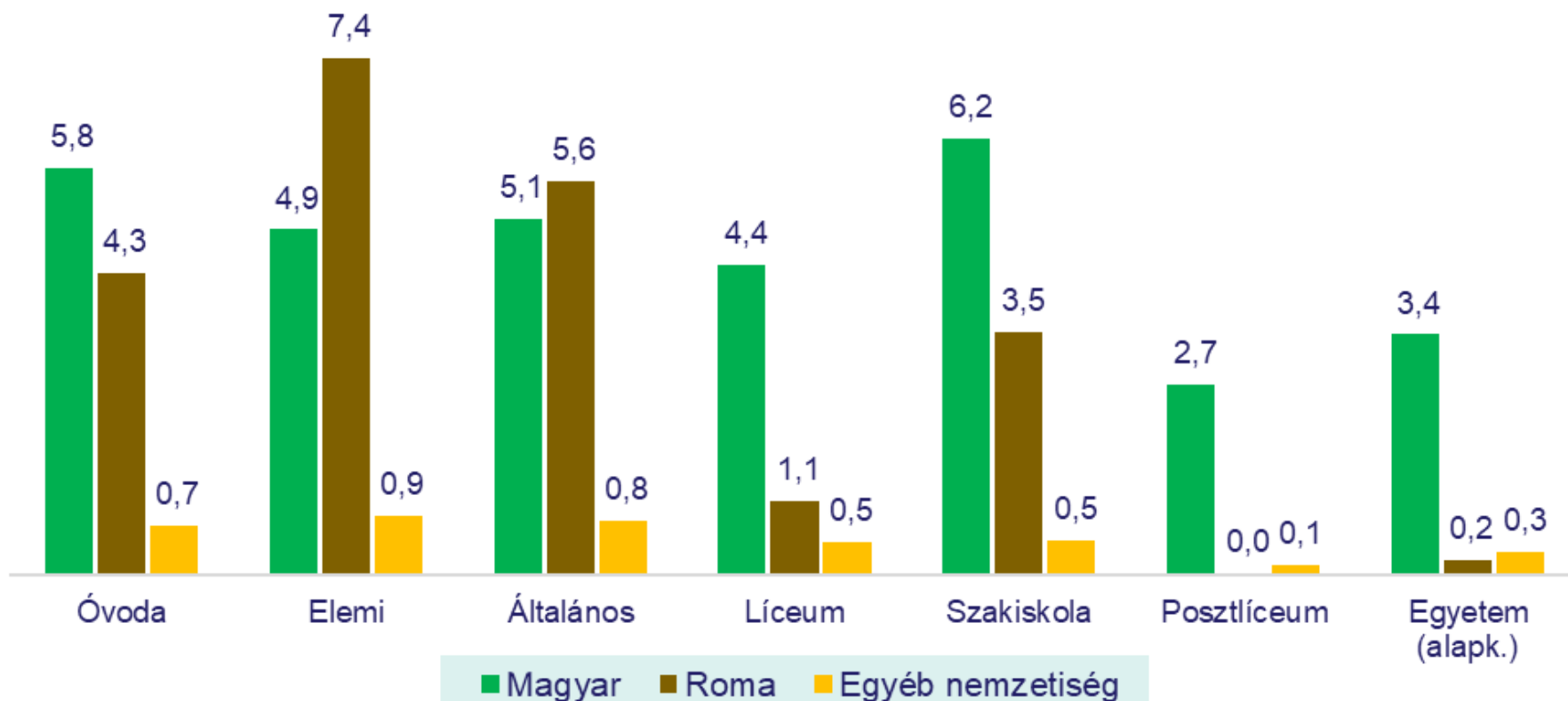

III. Etnikum és tannyelv összefüggései

Az etnikai dimenzió: a diákok nemzetiségét (naționalitate) az oktatási intézmények rögzítik a beiratkozási adatlapok, azaz a szülők nyilatkozata alapján (INS-SER, Sistemul educațional în România).

Románia népességének mintegy 6-7%-a roma származású (2016, SocioRoMap), a magyar anyanyelvű népesség mintegy 8-9%-a.

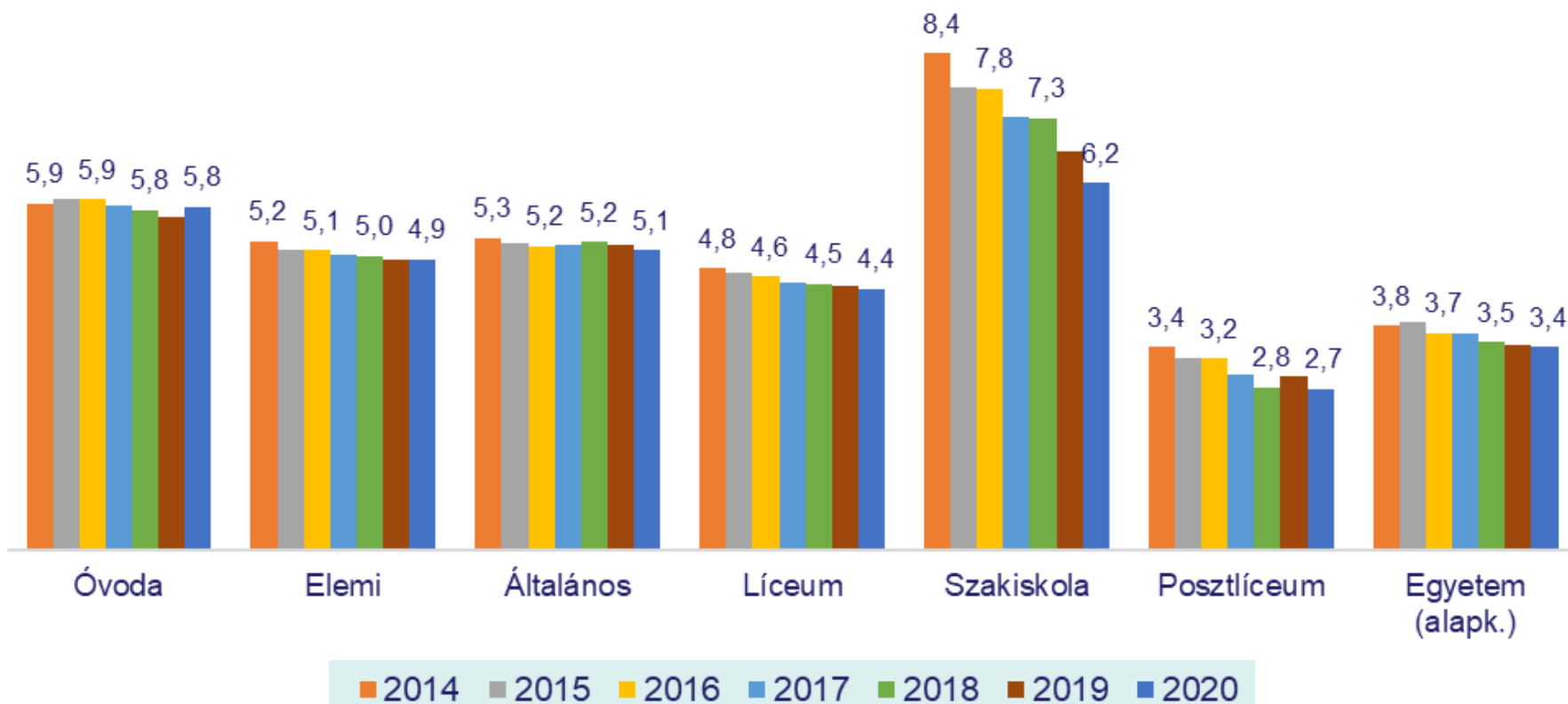
A nem román nemzetiségűek aránya oktatási szintek szerint
INS-SER, 2020/2021-es tanév, %

Hét évfolyam etnikai adatai: a magyar nemzetiségűek aránya minden szinten csökken:

- Óvoda és elemi: enyhén nagyobb csökkenés a magyar tannyelvű gyerekszámában a teljeshez képest;
- Általános: hasonló arányú létszámcsökkenés;
- Líceum: nagyobb magyar csökkenés;
- Szakiskola: az aránycsökkenés oka, hogy a román szakképzés nagyobb ütemben nő (2,1 vs. 1,6);
- Posztlíceum, egyetem: nagyobb létszámcsökkenés.

Magyar nemzetiségű diákok aránya oktatási szintek szerint INS-SER, 2014–2020, %

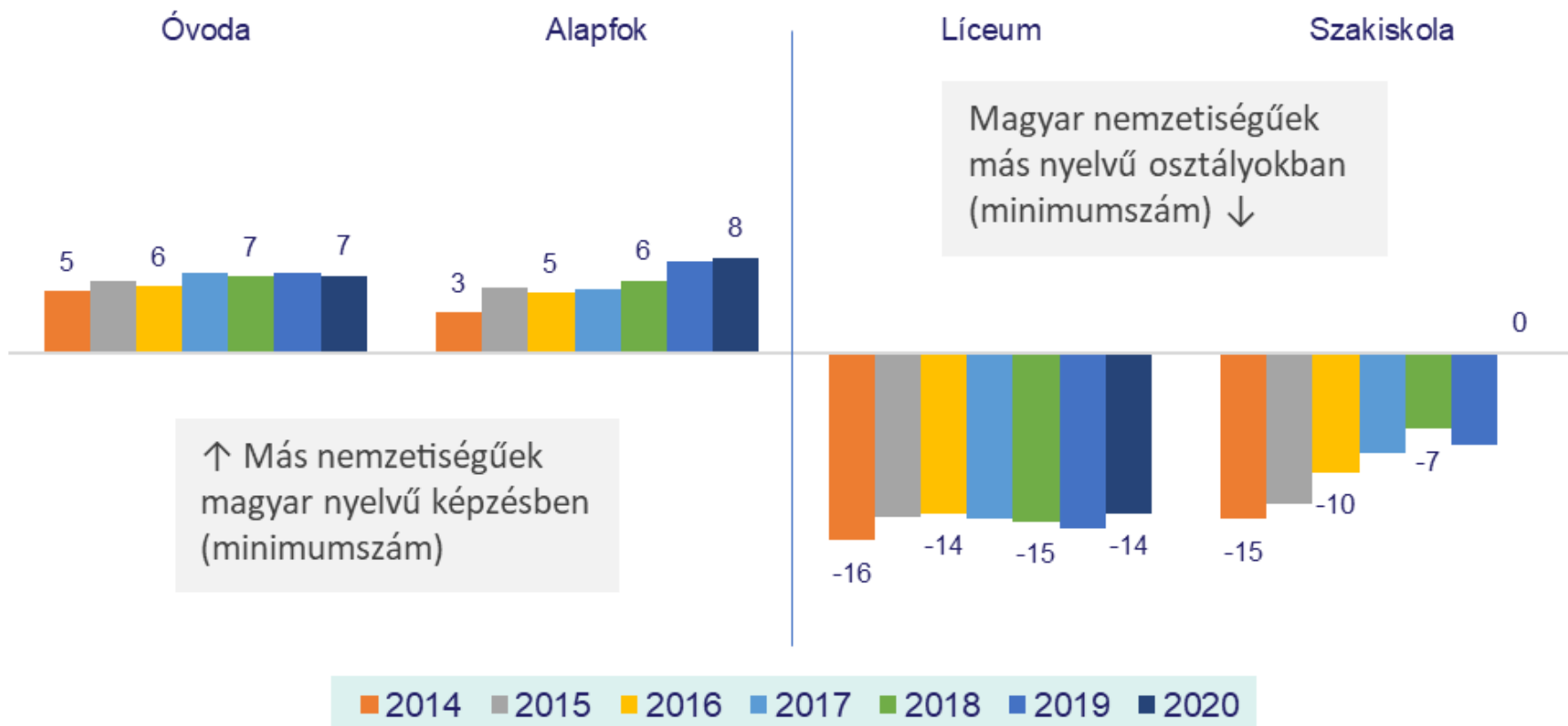
Tannyelv és etnikum, átjárások, minimumszámok (a 2018/2019-es Tanügyi Barométer alapján):

1. A magyar tannyelven tanulók mintegy 88,5%-a volt magyar etnikumú, 10,7%-uk roma ($\approx 13^{\circ}000$), 0,7%-uk román. Az elemiben mintegy 9,4%-ra, az általánosban 2,3%-ra becsülhető a magyarul tanuló, de nem magyar nemzetiségű gyerekek száma. Összesen, minden szintet bekalkulálva mintegy $13^{\circ}800$ diák. Az országosan nyilvántartott 116 ezer roma tanuló több mint egytizede (11,2%-a) a magyar oktatási intézményrendszer része.

2. A magyar nemzetiségű diákok mintegy 87,8%-a tanult magyar nyelven, tehát a fennmaradó 12% (mintegy $14^{\circ}850$ ezer gyerek) más nyelvű, alapvetően román osztályba járt 2018-ban.

(+) vegyes, román-magyar családból származók magyar osztályokban $\approx 5^{\circ}100$ (4,2%).

Magyar tannyelv és etnikum viszonya, egyenlege, % INS-SER vs. INS-SCL

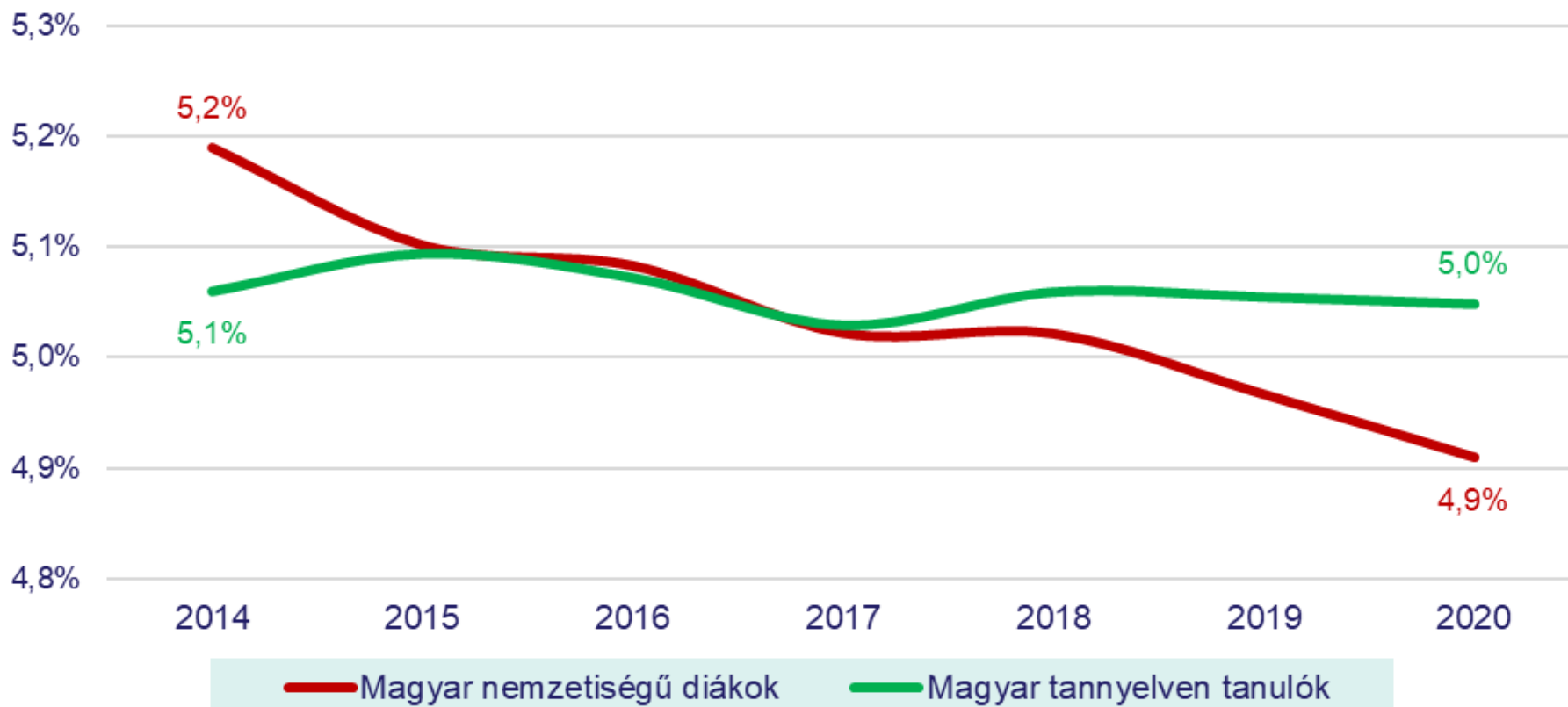

Fontos trendforduló 2014–2018 között: a magyar tannyelven tanulók aránya meghaladja a magyar nemzetiségűek arányát.

A két dimenzió ez irányú összefüggésének lehetséges okai:

- Tömbösödés: a magyar gyerekek többsége a magyar tömbterületeken koncentrálódik (ahol van megfelelő anyanyelvi oktatási kínálat), folyamatosan csökken a román nyelven tanuló magyarok aránya.
- Roma integráció az oktatásban: a magyar anyanyelvű roma gyerekek számának és arányának növekedése a magyar oktatási hálózaton belül.
- Identitásvesztés, nemzetiségváltás a szórványban: sok gyerek már nem magyarként jelenik meg az etnikai statisztikákban (sem).

Alap- és középfokú képzésben tanulók aránya INS-SER vs. INS-SCL

IV. Lemorzsolódási pontok

Lemorzsolódási pontok azonosítása, mértékük becslése

- Adatok: elemi, általános és szakiskola az ellenőrzött SIIR-adatok alapján, a líceumi szint az eredeti SIIR-adatok alapján (az esti évfolyamok kiszűrése csak így volt lehetséges)
- Kohorsz-módszer, modellszámítás
 - Egy adott évben beiskolázottak nyomon követése, azaz akik például 2011/2012-es tanévet kezdték, közülük hányan jutnak el a 2022/2023-as tanévben végzős osztályba (líceum XII.)
 - Mivel adatsoraink csak az elmúlt hat évre voltak, a kohorsz-módszert oktatási szintekre tudtuk lefuttatni, az öt évfolyamos elemi esetében csupán két mátrixra, a többi oktatási szinten három mátrixra. Az oktatási szintek közötti átmenetre (elemi-általános, illetve általános-középfok) már öt-öt adatsorunk volt. A modellszámításban a legaktuálisabb három adatmátrix kohorszai közötti eltérések átlagát vettük figyelembe.
- A lemorzsolódás lehetséges okai:
 - korai iskolaelhagyás;
 - a földrajzi mobilitás, migráció (más országba tanul tovább);
 - a magyar tannyelvű diákok esetében a tannyelváltás(!).
- A modell torzító tényezői:
 - csak tanév eleji adatokkal rendelkezünk, nincsenek évvégi adatok;
 - bukók, évismétlők ;
 - csökkentett látogatottságú képzési formák, speciális nevelési igényű tanulói osztályok;
 - adathibák, a beiskolázási számok megbízhatósága.

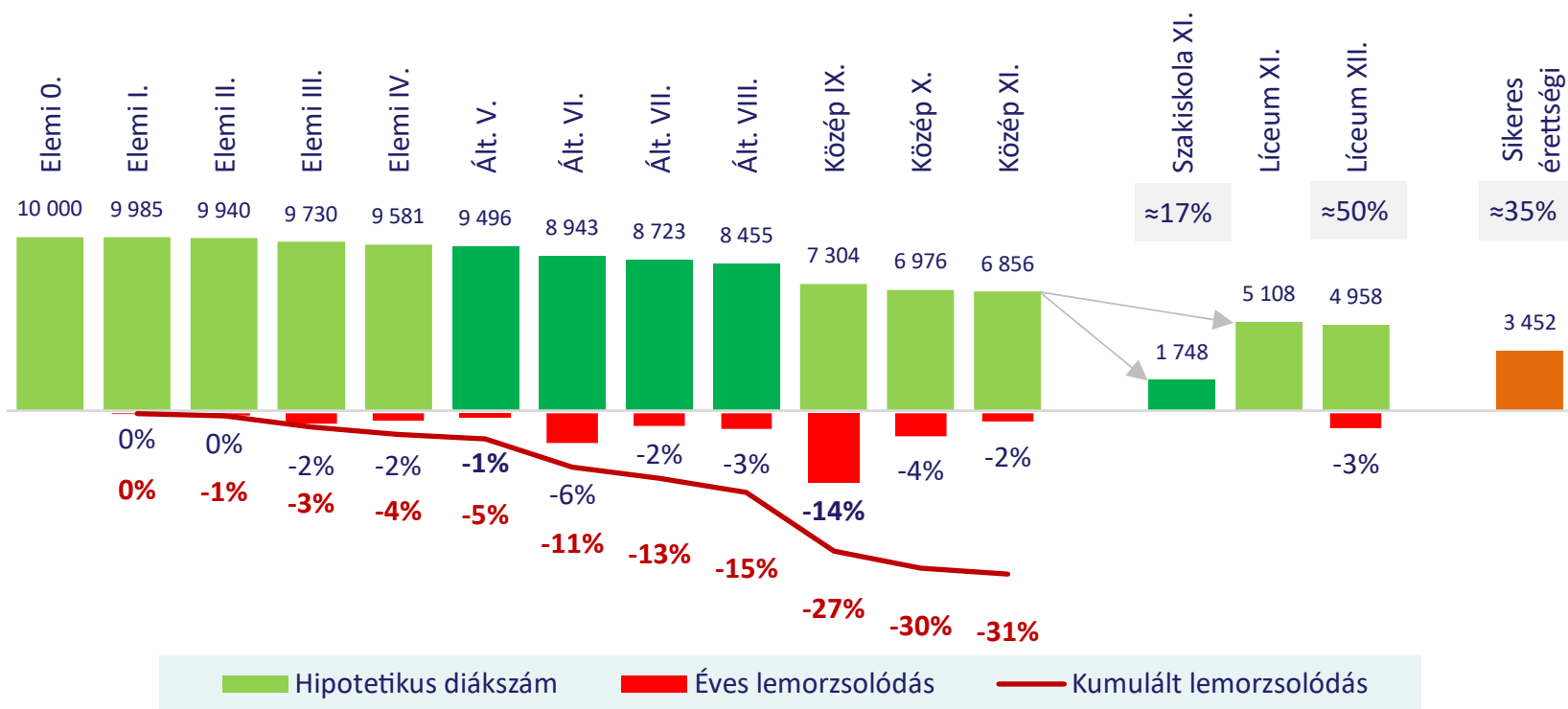
Lemorzsolódás becslése:

- Az elemi évfolyamokon belül mintegy 4%-os. Az elemi és az általános iskola közötti átmenet alig 1%-os.
- Az általános évfolyamokon belül jelentős, mintegy 11%-os lemorzsolódás, főképp a V. és VI. osztályok között.
- Az általános iskola és a középfokú oktatás között szintén jelentős, valószínűleg számottevő részben a tannyelv váltásnak köszönhető, 14%-os lemorzsolódás a magyar nyelvű tagozatok között.
- A középfokú oktatásban további 6-9%-os csökkenés. A líceumok esetében 5, a szakiskolák esetében 18%-os (ez utóbbiak egy része átiratkozik X.-től líceumi osztályokba).

Összegezve: ha 10 000 előkészítő tanuló indulunk ki, nekik 95%-uk kezdi el az általános iskolát, viszont VIII. osztályba már csak 85%-uk jut el. A bázis 73%-a kezdi meg magyarul a középfokú tanulmányait, mintegy 17%-uk elkezdi a szakiskola utolsó évét, 50%-uk pedig a líceum végzős osztályát. Ez utóbbiak mintegy 70%-a szerez érettségi oklevelet (az elmúlt három év átlagos sikerességi rátájával számolva), ami a kiinduló populáció 35%-át jelenti. Ez csak a magyar tannyelvű képzési rendszeren belüli folyamat, a tannyelvet váltókkal nem számol.

Lemorzsolódási pontok a magyar tannyelvű közoktatásban

Modellszámítás becsült lemorzsolódási arányok alapján. Előkészítő osztály = 10 000 diák.

V. Délutáni oktatási program

Az Iskola Alapítvány Délutáni oktatási (afterschool) programja

- A Délutáni oktatási program a 2019-es tanévtől indult.
- Az elemzésben használt összesítés szerint a 2019/2020-as és a 2022/2023-as közötti négy tanévben a program összesen 8205 diákot érintett, illetve további 482 tanulót, akik Step By Step oktatásban részesülnek a temesvári Bartók Béla Elméleti Líceumban (számukra csak az étkeztetést kell biztosítsa az Alapítvány). Ez utóbbiakat nem vettük be az elemzésekbe.
- A négy év alatt eddig (2023. márciusi összesítés szerint) összesen 56 iskolában (oktatási helyszínen) működött az afterschool-program (helyenként eltérő periódusokban).

Az afterschool-program helyszínei és diáklétszámai, 2019–2022

Tanév	Oktatási helyszínek száma *	Elemis diákok összesen az adott iskolákban	Délutáni programba részesülők
2019	34	2058	1716
2020 **	46	2519	1838
2021	52	2746	2301
2022	52	2658	2350

* a jelenlegi, 2022-es intézményi struktúra szerint

** az iskolák egy része (Bihar és Maros megyében) csak a második félévtől csatlakozott

Az afterschool-program hatásvizsgálata

- Elemzésünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy a délutáni oktatás milyen hatással van a beiskolázási számokra.
- Módszertani szempontból szűkítéseket eszközöltünk, alapvetően csak azokat a helyszíneket vettük figyelembe, ahol legalább három évig folyamatosan működött a program. A települési adatok elemzésénél a többi, a program által érintett helyszínt „egyéb helyzet” kategóriába soroltuk, beleértve azokat a helyszíneket is, ahol egy közigazgatási egységen belül nem minden iskolában működött a délutáni oktatási program (Beresztelke, Tenke, Szászfenes).
 - 2019, 2020, 2021, 2022 – 29 helyszín, 7641 elemis diák, 6224 tanuló a programban
 - 2020, 2021, 2022 – 17 helyszín, 2150 elemis diák, 1726 tanuló a programban
- A különböző összehasonlítások alapján (egyelőre) nem mutatható ki statisztikailag szignifikáns összefüggés a beiskolázási számok változásában a program hatására. Ennek hátterében több okot is feltételezhetünk:
 - Értelemszerűen a délutáni oktatás a valamilyen szempontból veszélyeztetett iskolákban működik, így a diáklétszám utánpótlásának kérdése összetett. Egy adekvát veszélyeztetettségi mutató kidolgozására pedig nem volt lehetőségünk, lévén, hogy csak két korábbi év adatai álltak rendelkezésünkre. Ha a délutáni oktatás tényezőjét figyelembe vesszük egy regressziós statisztikai modellben (a régió, a településméret, a magyarok száma és aránya mellett), akkor az afterschool-helyszíneken a diáklétszám enyhe növekedést mutat, de az eltérés nem szignifikáns. Ezekon kívül számos egyéb tényező befolyásolhatja egy adott év beiskolázási számait (pl. demográfiai helyzet, rekrutációs tartalék, tervezett késleltetés stb.).
 - Az is problémát jelenthet, hogy más délutáni programok is működhetnek adott iskolákban (akár állami, önkormányzati vagy szülői támogatással), amire nem volt rálátásunk az elemzés során.
 - Az elemzett periódus jelentős része egybeesett a koronavírus-járvánnyal, amely miatt számos bizonytalanság felmerülhetett mind a program kapcsán, mind pedig a beiskolázási folyamatokban.
 - Nyilván az is kérdés, hogy a programba bekerült iskolák milyen kritériumok és indikátorok mentén voltak kiválasztva (pl. a magyar oktatás veszélyeztetettsége az adott intézményben, településen), illetve mennyire hatékony az afterschool-program népszerűsítése a potenciális célcsoportban, rekrutációs közegben.
- A következőkben leíró jelleggel bemutatjuk egyrészt az elemik teljes létszámának, másrészt az előkészítő osztályok létszámának változását a Délutáni oktatási program függvényében, egyrészt megyék, másrészt a települések (közigazgatási egységek) 2011-es magyarságaránya szerint.

Diáklétszámok és azok változása a teljes elemi évfolyamokra, megyék szerint, a délutáni oktatás függvényében. Elemzési egység: oktatási helyszínek.

Pirossal jelölve az afterschool-programban nem részesülő iskolákhoz viszonyított **negatív** eltérés, **sárgával a hasonló**, illetve **zölddel a pozitív** eltérés.

Megye	Afterschool	Elemi 2017	Elemi 2018	Elemi 2019	Elemi 2020	Elemi 2021	Elemi 2022
-------	-------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

A diáklétszám változása (elemi összesen)				
v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022

Arad	2019, 2020, 2021, 2022	345	359	347	328	339	345
Arad	Nincs afterschool	392	386	355	355	353	351
Arad	Összesen	737	745	702	683	692	696

4%	-3%	-5%	3%	2%
-2%	-8%	0%	-1%	-1%
1%	-6%	-3%	1%	1%

Beszterce-N.	2019, 2020, 2021, 2022	139	127	116	111	111	113
Beszterce-N.	2020, 2021, 2022	115	112	100	99	98	88
Beszterce-N.	Nincs afterschool	71	66	68	57	55	46
Beszterce-N.	Összesen	325	305	284	267	264	247

-9%	-9%	-4%	0%	2%
-3%	-11%	-1%	-1%	-10%
-7%	3%	-16%	-4%	-16%
-6%	-7%	-6%	-1%	-6%

Bihar	2020, 2021, 2022	211	218	205	204	193	186
Bihar	Nincs afterschool	6 032	5 787	5 612	5 392	5 268	5 167
Bihar	Összesen	6 243	6 005	5 817	5 596	5 461	5 353

3%	-6%	0%	-5%	-4%
-4%	-3%	-4%	-2%	-2%
-4%	-3%	-4%	-2%	-2%

Brassó	2019, 2020, 2021, 2022	335	351	345	316	333	331
Brassó	2020, 2021, 2022	165	159	152	158	166	153
Brassó	Nincs afterschool	448	440	403	389	406	392
Brassó	Összesen	948	950	900	863	905	876

5%	-2%	-8%	5%	-1%
-4%	-4%	4%	5%	-8%
-2%	-8%	-3%	4%	-3%
0%	-5%	-4%	5%	-3%

Fehér	2019, 2020, 2021, 2022	204	204	203	197	188	184
Fehér	Nincs afterschool	123	126	122	129	128	126
Fehér	Összesen	327	330	325	326	316	310

0%	0%	-3%	-5%	-2%
2%	-3%	6%	-1%	-2%
1%	-2%	0%	-3%	-2%

Hargita	2020, 2021, 2022	122	109	107	99	98	87
Hargita	Nincs afterschool	12 379	12 240	12 007	11 547	11 579	11 733
Hargita	Összesen	12 501	12 349	12 114	11 646	11 677	11 820

-11%	-2%	-7%	-1%	-11%
-1%	-2%	-4%	0%	1%
-1%	-2%	-4%	0%	1%

folytatás...

Megye	Afterschool	Elemi 2017	Elemi 2018	Elemi 2019	Elemi 2020	Elemi 2021	Elemi 2022
-------	-------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Hunyad	2019, 2020, 2021, 2022	183	158	137	115	104	92
Hunyad	2020, 2021, 2022	46	50	38	31	30	24
Hunyad	Összesen	229	208	175	146	134	116

Kolozs	2019, 2020, 2021, 2022	206	222	205	204	207	205
Kolozs	2020, 2021, 2022	132	118	116	109	123	121
Kolozs	Nincs afterschool	2 574	2 557	2 542	2 549	2 514	2 527
Kolozs	Összesen	2 912	2 897	2 863	2 862	2 844	2 853

Máramaros	2019, 2020, 2021, 2022	232	231	220	206	217	206
Máramaros	2020, 2021, 2022	27	21	14	11	16	18
Máramaros	Nincs afterschool	194	183	146	138	128	129
Máramaros	Összesen	453	435	380	355	361	353

Maros	2020, 2021, 2022	18	15	14	13	15	10
Maros	Nincs afterschool	9 320	9 241	9 091	8 847	8 690	8 719
Maros	Összesen	9 338	9 256	9 105	8 860	8 705	8 729

Szeben	2019, 2020, 2021, 2022	99	86	77	64	72	61
Szeben	Összesen	99	86	77	64	72	61

Temes	2019, 2020, 2021, 2022	278	274	284	276	265	271
Temes	Nincs afterschool	113	128	108	98	106	108
Temes	Összesen	391	402	392	374	371	379

A diáklétszám változása (elemi összesen)				
v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022

-14%	-13%	-16%	-10%	-12%
9%	-24%	-18%	-3%	-20%
-9%	-16%	-17%	-8%	-13%

8%	-8%	0%	1%	-1%
-11%	-2%	-6%	13%	-2%
-1%	-1%	0%	-1%	1%
-1%	-1%	0%	-1%	0%

0%	-5%	-6%	5%	-5%
-22%	-33%	-21%	45%	13%
-6%	-20%	-5%	-7%	1%
-4%	-13%	-7%	2%	-2%

-17%	-7%	-7%	15%	-33%
-1%	-2%	-3%	-2%	0%
-1%	-2%	-3%	-2%	0%

-13%	-10%	-17%	13%	-15%
-13%	-10%	-17%	13%	-15%

-1%	4%	-3%	-4%	2%
13%	-16%	-9%	8%	2%
3%	-2%	-5%	-1%	2%

Diáklétszámok és azok változása az előkészítő osztályokra, megyék szerint, a délutáni oktatás függvényében.

Elemzési egység: oktatási helyszínek.

Pirossal jelölve az afterschool-programban nem részesülő iskolákhoz viszonyított **negatív** eltérés, **sárgával a hasonló**,
illetve **zölddel a pozitív** eltérés.

Megye	Afterschool	Előkészítő 2017	Előkészítő 2018	Előkészítő 2019	Előkészítő 2020	Előkészítő 2021	Előkészítő 2022	A diáklétszám változása (előkészítő)				
								v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022
Arad	2019, 2020, 2021, 2022	65	76	66	68	61	73	17%	-13%	3%	-10%	20%
Arad	Nincs afterschool	78	72	57	82	74	78	-8%	-21%	44%	-10%	5%
Arad	Összesen	143	148	123	150	135	151	3%	-17%	22%	-10%	12%
Beszterce-N.	2019, 2020, 2021, 2022	25	17	22	19	29	29	-32%	29%	-14%	53%	0%
Beszterce-N.	2020, 2021, 2022	29	19	8	22	22	17	-34%	-58%	175%	0%	-23%
Beszterce-N.	Nincs afterschool	22	11	10	7	10	10	-50%	-9%	-30%	43%	0%
Beszterce-N.	Összesen	76	47	40	48	61	56	-38%	-15%	20%	27%	-8%
Bihar	2020, 2021, 2022	44	48	37	50	26	35	9%	-23%	35%	-48%	35%
Bihar	Nincs afterschool	1 145	1 113	1 137	1 029	1 051	1 007	-3%	2%	-9%	2%	-4%
Bihar	Összesen	1 189	1 161	1 174	1 079	1 077	1 042	-2%	1%	-8%	0%	-3%
Brassó	2019, 2020, 2021, 2022	63	67	65	60	78	55	6%	-3%	-8%	30%	-29%
Brassó	2020, 2021, 2022	36	32	24	36	37	28	-11%	-25%	50%	3%	-24%
Brassó	Nincs afterschool	93	73	67	84	85	78	-22%	-8%	25%	1%	-8%
Brassó	Összesen	192	172	156	180	200	161	-10%	-9%	15%	11%	-20%
Fehér	2019, 2020, 2021, 2022	43	45	43	32	36	37	5%	-4%	-26%	13%	3%
Fehér	Nincs afterschool	30	28	26	22	24	29	-7%	-7%	-15%	9%	21%
Fehér	Összesen	73	73	69	54	60	66	0%	-5%	-22%	11%	10%
Hargita	2020, 2021, 2022	25	19	25	19	13	18	-24%	32%	-24%	-32%	38%
Hargita	Nincs afterschool	2 430	2 473	2 404	2 345	2 278	2 387	2%	-3%	-2%	-3%	5%
Hargita	Összesen	2 455	2 492	2 429	2 364	2 291	2 405	2%	-3%	-3%	-3%	5%

folytatás...

Megye	Afterschool	Előkészítő 2017	Előkészítő 2018	Előkészítő 2019	Előkészítő 2020	Előkészítő 2021	Előkészítő 2022	A diáklétszám változása (előkészítő)				
								v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022
Hunyad	2019, 2020, 2021, 2022	31	19	27	13	26	16	-39%	42%	-52%	100%	-38%
Hunyad	2020, 2021, 2022	4	11	5	4	8	5	175%	-55%	-20%	100%	-38%
Hunyad	Összesen	35	30	32	17	34	21	-14%	7%	-47%	100%	-38%
Kolozs	2019, 2020, 2021, 2022	41	51	27	39	41	45	24%	-47%	44%	5%	10%
Kolozs	2020, 2021, 2022	23	20	24	20	28	22	-13%	20%	-17%	40%	-21%
Kolozs	Nincs afterschool	482	521	478	535	521	492	8%	-8%	12%	-3%	-6%
Kolozs	Összesen	546	592	529	594	590	559	8%	-11%	12%	-1%	-5%
Máramaros	2019, 2020, 2021, 2022	52	50	40	35	43	39	-4%	-20%	-13%	23%	-9%
Máramaros	2020, 2021, 2022	4		5		7	6	-100%		-100%		-14%
Máramaros	Nincs afterschool	33	35	22	30	24	29	6%	-37%	36%	-20%	21%
Máramaros	Összesen	89	85	67	65	74	74	-4%	-21%	-3%	14%	0%
Maros	2020, 2021, 2022	4		2	1	5	3	-100%		-50%	400%	-40%
Maros	Nincs afterschool	1 806	1 771	1 783	1 688	1 684	1 709	-2%	1%	-5%	0%	1%
Maros	Összesen	1 810	1 771	1 785	1 689	1 689	1 712	-2%	1%	-5%	0%	1%
Szeben	2019, 2020, 2021, 2022	23	10	14	13	20	10	-57%	40%	-7%	54%	-50%
Szeben	Összesen	23	10	14	13	20	10	-57%	40%	-7%	54%	-50%
Temes	2019, 2020, 2021, 2022	53	56	59	52	56	48	6%	5%	-12%	8%	-14%
Temes	Nincs afterschool	20	29	16	18	27	22	45%	-45%	13%	50%	-19%
Temes	Összesen	73	85	75	70	83	70	16%	-12%	-7%	19%	-16%

Diáklétszámok és azok változása a teljes elemi évfolyamokra, a település etnikai szerkezete szerint, a délutáni oktatás függvényében. Elemzési egység: települések (UAT).

Pirossal jelölve az afterschool-programban nem részesülő iskolákhoz viszonyított **negatív** eltérés, **sárgával a hasonló**, illetve **zölddel a pozitív** eltérés.

Település etnikai szerkezete	Afterschool	Elemi 2017	Elemi 2018	Elemi 2019	Elemi 2020	Elemi 2021	Elemi 2022
------------------------------	-------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

A diáklétszám változása (elemi összesen)				
v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022

Többség (50% felett)	2020, 2021, 2022	215	194	165	163	168	162
Többség (50% felett)	Nincs afterschool	34 758	34 057	33 414	33 090	32 758	32 833
Többség (50% felett)	Összesen	34 973	34 251	33 579	33 253	32 926	32 995

-10%	-15%	-1%	3%	-4%
-2%	-2%	-1%	-1%	0%
-2%	-2%	-1%	-1%	0%

Kisebbség (20–50%)	2019, 2020, 2021, 2022	198	202	202	201	198	191
Kisebbség (20–50%)	2020, 2021, 2022	486	458	442	436	447	421
Kisebbség (20–50%)	Egyéb helyzet	84	64	74	75	76	66
Kisebbség (20–50%)	Nincs afterschool	10 882	10 728	10 320	9 948	9 803	9 528
Kisebbség (20–50%)	Összesen	11 650	11 452	11 038	10 660	10 524	10 206

2%	0%	0%	-1%	-4%
-6%	-3%	-1%	3%	-6%
-24%	16%	1%	1%	-13%
-1%	-4%	-4%	-1%	-3%
-2%	-4%	-3%	-1%	-3%

Szórvány (<20%)	2019, 2020, 2021, 2022	1 932	1 899	1 800	1 678	1 699	1 672
Szórvány (<20%)	2020, 2021, 2022	98	110	106	92	91	76
Szórvány (<20%)	Egyéb helyzet	228	215	199	197	200	204
Szórvány (<20%)	Nincs afterschool	3 445	3 386	3 266	3 214	3 187	3 172
Szórvány (<20%)	Összesen	5 703	5 610	5 371	5 181	5 177	5 124

-2%	-5%	-7%	1%	-2%
12%	-4%	-13%	-1%	-16%
-6%	-7%	-1%	2%	2%
-2%	-4%	-2%	-1%	0%
-2%	-4%	-4%	0%	-1%

Összesen	2019, 2020, 2021, 2022	2 130	2 101	2 002	1 879	1 897	1 863
Összesen	2020, 2021, 2022	799	762	713	691	706	659
Összesen	Egyéb helyzet	312	279	273	272	276	270
Összesen	Nincs afterschool	49 085	48 171	47 000	46 252	45 748	45 533
Összesen	Összesen	52 326	51 313	49 988	49 094	48 627	48 325

-1%	-5%	-6%	1%	-2%
-5%	-6%	-3%	2%	-7%
-11%	-2%	0%	1%	-2%
-2%	-2%	-2%	-1%	0%
-2%	-3%	-2%	-1%	-1%

Diáklétszámok és azok változása az előkészítő osztályokra, a település etnikai szerkezete szerint, a délutáni oktatás függvényében. Elemzési egység: települések (UAT).

Pirossal jelölve az afterschool-programban nem részesülő iskolákhoz viszonyított **negatív** eltérés, **sárgával a hasonló**, illetve **zölddel a pozitív** eltérés.

Település etnikai szerkezete	Afterschool	Előkészítő 2017	Előkészítő 2018	Előkészítő 2019	Előkészítő 2020	Előkészítő 2021	Előkészítő 2022	A diáklétszám változása (előkészítő)				
								v_2017 -2018	v_2018 -2019	v_2019 -2020	v_2020 -2021	v_2021 -2022
Többség (50% felett)	2020, 2021, 2022	42	28	23	36	35	34	-33%	-18%	57%	-3%	-3%
Többség (50% felett)	Nincs afterschool	6 583	6 676	6 690	6 720	6 558	6 551	1%	0%	0%	-2%	0%
Többség (50% felett)	Összesen	6 625	6 704	6 713	6 756	6 593	6 585	1%	0%	1%	-2%	0%
Kisebbség (20–50%)	2019, 2020, 2021, 2022	38	41	41	35	37	43	8%	0%	-15%	6%	16%
Kisebbség (20–50%)	2020, 2021, 2022	104	91	77	98	89	83	-13%	-15%	27%	-9%	-7%
Kisebbség (20–50%)	Egyéb helyzet	19	4	17	14	19	13	-79%	325%	-18%	36%	-32%
Kisebbség (20–50%)	Nincs afterschool	2 131	2 045	1 981	1 804	1 926	1 868	-4%	-3%	-9%	7%	-3%
Kisebbség (20–50%)	Összesen	2 292	2 181	2 116	1 951	2 071	2 007	-5%	-3%	-8%	6%	-3%
Szórvány (<20%)	2019, 2020, 2021, 2022	374	371	333	311	366	319	-1%	-10%	-7%	18%	-13%
Szórvány (<20%)	2020, 2021, 2022	14	25	22	14	15	13	79%	-12%	-36%	7%	-13%
Szórvány (<20%)	Egyéb helyzet	41	32	48	42	49	47	-22%	50%	-13%	17%	-4%
Szórvány (<20%)	Nincs afterschool	638	686	600	663	643	621	8%	-13%	11%	-3%	-3%
Szórvány (<20%)	Összesen	1 067	1 114	1 003	1 030	1 073	1 000	4%	-10%	3%	4%	-7%
Összesen	2019, 2020, 2021, 2022	412	412	374	346	403	362	0%	-9%	-7%	16%	-10%
Összesen	2020, 2021, 2022	160	144	122	148	139	130	-10%	-15%	21%	-6%	-6%
Összesen	Egyéb helyzet	60	36	65	56	68	60	-40%	81%	-14%	21%	-12%
Összesen	Nincs afterschool	9 352	9 407	9 271	9 187	9 127	9 040	1%	-1%	-1%	-1%	-1%
Összesen	Összesen	9 984	9 999	9 832	9 737	9 737	9 592	0%	-2%	-1%	0%	-1%

Regressziós modell

- Mivel a beiskolázási számokat, a magyar tagozat veszélyeztetettségét több tényező is befolyásolhatja, az afterschool-program hatását egy statisztikai magyarázómodellel is megvizsgáltuk. A többváltozós lineáris regresszióelemzésre azért van szükség, mert a látszólagos összefüggések sok esetben elfedik a valódi statisztikai relációkat. Például egy település mérete, az ott élő magyarok száma, illetve aránya egyenként is befolyásolhatja a beiskolázási számokat. A magyarázó változók közötti összefüggések, korrelációk kiszűrésével árnyaltabb képet kaphatunk arról, hogy egy-egy tényező önmagában milyen hatással van a függő változókra, jelen esetben az elemi osztályok diáklétszámának változására.
- Az adatokat közigazgatási egységek (városok, községek) szintjén összegeztük. Erre azért volt szükség, mert az oktatási helyszínek közötti gyakori átszerveződések (szétválások, egyesülések), illetve egyes községeken, településeken belül a megosztott iskolahasználat jelentős mértékben torzíthatta volna az eredményeket.
- A **függő változónak** a 2017/2018 és a 2018/2019-es tanévek, illetve a 2021/2022 és a 2022/2023-as tanévek elemi osztályos tanulóinak összlétszámában bekövetkezett változást tekintettük. A két-két év összesítését egyrészt a nagyon változó évfolyamméretek miatti torzítások kiszűrése (pl. tervezett késleltetés a beiratkozásban), másrészt pedig a Délutáni oktatási program működési időszakának indokolta. 2017–2018 között sehol, 2022–2023-ban pedig már 40 helyszínen működött legalább kétéves folyamatossággal az afterschool.
- **Független, magyarázó változóink** szerény mennyiségben álltak rendelkezésre:
 - Régiók: Székelyföld, Közép-Erdély, Partium, Dél-Erdély, Bánság, Észak-Erdély, Erdélyen kívüli megyék (Bákó és Bukarest).
 - Település típusa és mérete: nagyváros (100 ezer lakos felett), középváros (20–100 ezer lakos), kisváros (20 ezer lakos alatt), község nagyvárosi vonzáskörzetben, község (3500 lakos felett), község (3500 lakos alatt).
 - Magyarok száma a közigazgatási egységben: 1000 lakos alatt, 1000–2500 lakos, 2500–5000 lakos, 5–30 ezer lakos, 30 ezer lakos felett.

- Magyarok aránya a közigazgatási egységben (etnikai szerkezet): magyar dominancia (>75%), többség (50–75%), paritásos kisebbség (35–50%), kisebbség (20–35%), szórvány (<20%).
- Iskola Alapítvány délutáni programja (afterschool): „Igen”, ha legalább az utóbbi két évben folyamatosan működött (2021, 2022), illetve „Nem”, ha nem működött. Azt az öt települést, ahol csak egy-egy évben működött (Erzsébetváros, Küküllővár, Szászváros, Zsilyvajdejvulkán), illetve ahol egy közigazgatási egységen belül nem minden faluban futott a program (Beresztelke, Tenke, Szászfenes), kihagytuk a modellből.

A modell tanulságai:

- A regressziós számítás magyarázó ereje kicsi ($R^2=0,08$), alapvetően az elemzett időszak rövidege, illetve a rendelkezésre álló háttértényezők alacsony száma miatt. A magyarázó változók egyike sincs statisztikailag szignifikáns hatással az elemi évfolyamok létszámának alakulására.
- A 2017–2018-as átlagos beiskolázási számok mintegy 6,4%-kal csökkentek a 2021–2022-es periódusra. A csökkenés a szórványtelepüléseken jelentősebb, illetve a kis létszámú magyar közösségekben. Regionális tekintetben az észak-erdélyi megyékben tűnik a legkedvezőtlenebbnek a helyzet, itt minden más tényező kiszűrése mellett is jelentős a magyar tannyelvű évfolyamok apadása (mind Máramaros, mind pedig Beszterce megyében). Ezzel szemben a Bánságban és Dél-Erdélyben – az adott települési és etnikai szerkezet mellett – viszonylag kedvező a magyarul tanuló diákpopoláció változása ezekben az években.
- Az afterschool-programot működtető iskolák (települések) esetében értelemszerűen átlagon felüli a diáklétszám csökkenése (mintegy 11%-os), viszont ha a többi befolyásoló tényezőt is figyelembe vesszük, a program hatása enyhén pozitív relációban van a tanulói létszám alakulásával: az feltételezhető, hogy hasonló jellemzőkkel rendelkező iskolák közül azoknál volt kisebb a diáklétszám csökkenése, ahol működött a Délutáni program. Az összefüggés sem szignifikáns, tehát a statisztikai kapcsolat viszonylag gyenge.

Az elemi osztályok létszámát befolyásoló tényezők, 2017–2018 vs. 2021–2022.

Lineáris regresszióelemzés

		Elemi 17-18	Elemi 21-22	Változás	Regresszió		
					B	t	Sig.
Régió	Székelyföld	21 626	20 707	-4,2%	ref.		
	Közép-Erdély	12 346	11 553	-6,4%	-0,01	-0,17	0,867
	Partium	13 858	12 720	-8,2%	0,00	0,05	0,960
	Dél-Erdély	1 615	1 395	-13,6%	0,07	0,93	0,355
	Bánság	1 169	1 105	-5,5%	0,08	1,03	0,305
	Észak-Erdély	821	647	-21,1%	-0,15	-1,74	0,082
	Erdélyen kívül	177	174	-1,7%	0,06	0,25	0,801
Település mérete	Nagyváros (100 ezer lakos felett)	8 565	7 953	-7,1%	ref.		
	Középváros (20–100 ezer lakos)	8 519	8 213	-3,6%	0,01	0,08	0,935
	Kisváros (20 ezer lakos alatt)	7 766	7 108	-8,5%	0,02	0,13	0,895
	Község vonzáskörzetben	2 728	2 500	-8,4%	0,09	0,57	0,569
	Nagyközség (3500 lakos alatt)	11 521	10 981	-4,7%	0,09	0,59	0,557
	Kisközség (3500 lakos felett)	12 512	11 545	-7,7%	0,07	0,41	0,683
Magyarok száma	1000 lakos alatt	2 541	2 126	-16,3%	-0,22	-1,21	0,227
	1000–2500 lakos	11 826	10 851	-8,2%	-0,13	-0,78	0,435
	2500–5000 lakos	13 521	12 811	-5,3%	-0,11	-0,66	0,510
	5–30 ezer lakos	10 171	9 561	-6,0%	-0,08	-0,52	0,605
	30 ezer lakos felett	13 552	12 953	-4,4%	ref.		
Magyarok aránya	Szórvány (<20%)	5 485	5 003	-8,8%	-0,11	-1,44	0,151
	Kisebbség (20–35%)	4 622	4 124	-10,8%	-0,03	-0,52	0,602
	Paritásos kisebbség (35–50%)	6 891	6 213	-9,8%	-0,07	-1,06	0,291
	Többség (50–75%)	7 549	6 994	-7,4%	-0,03	-0,53	0,595
	Magyar dominancia (>75%)	27 063	25 967	-4,1%	ref.		
Délutáni oktatás	Igen	2 982	2 659	-10,8%	0,07	1,05	0,295
	Nem	48 628	45 641	-6,1%	ref.		
Összesen		51 610	48 300	-6,4%			

Jelentések: B – regressziós együttható, koefficiens; t – a regressziós együttható és a hozzá tartozó standardhiba hányadosa;

Sig. – szignifikanciaszint; ref. – referencia (viszonyítási) kategória.

VI. Összegzés

I. Oktatási statisztikák és népszámlálás

- A magyar közoktatás (óvoda, alapfok, középfok) súlya enyhén csökkent az elmúlt évtizedben Erdély 15 megyéjén belül, 16,3%-ról 15,6%-ra (trend). Ugyanezekben a megyékben a 2011-es és 2021-es népszámlálás eredményei szerint a magyarok aránya 19,8%-ról 18,0%-ra apadt.
- Az abszolút számok tekintetében a teljes erdélyi diákpopoláció 10%-kal, a magyarul tanulók száma pedig kissé hangsúlyosabban, 12%-kal csökkent. Az össznépeség számában ettől jelentősen eltérő változásokat figyelhetünk meg, a népszámlálás előzetes adatai alapján a magyar lakosság 14%-kal, az összlakosság száma viszont csupán 4%-kal apadt a régióban.

Erdély 15 megyéje	2011	2021	Változás aránya
Össznépeség száma, népszámlálás	6 493 671	6 215 192	-4,3%
Magyar népeség száma, népszámlálás (becsült)	1 269 950	1 095 140	-13,8%
Magyarok nemzetiségűek aránya	19,8%	18,0%	-9,1%
Tanulók száma (óvoda, alapfok, középfok)	1 045 154	943 090	-9,8%
Magyar nyelven tanulók száma	167 349	147 282	-12,0%
Magyar nyelven tanulók aránya	16,3%	15,6%	-4,3%

A népszámlálási és a beiskolázási adatok változásában megfigyelt jelentős eltérések mind az abszolút számok, mind pedig az arányok tekintetében több kérdést, lehetséges magyarázatot is felvetnek.

Az eltérések lehetséges okai:

- **A magyar nyelvű oktatási alrendszer jól teljesít**, abban az értelemben, hogy sikerül a magyar nemzetiségű gyerekek egyre nagyobb hányadát az anyanyelvű oktatásba integrálni. Bár a magyar nyelven tanulók aránya továbbra is elmarad a magyar nemzetiségű lakosság arányától (egyelőre nem tudjuk a korszpecifikus etnikai/anyanyelvi arányokat), a demográfiai körülmények nagy valószínűséggel legalább olyan mértékben romlottak, mint ami a diákpuláció apadásából kiolvasható. Ugyanebben a regiszterben fontos szempont, hogy az erdélyi magyarság földrajzilag tömbösödik, azaz a magyar gyerekek egyre nagyobb része a magyar tömbterületeken koncentrálódik.
- **A magyar oktatásban egyre többen vannak a nem magyar etnikumú gyerekek**, olyanok, akik népszámláláskor (vagy iskolába iratkozáskor) más nemzetiséget jelölnek meg (magyar anyanyelvű romák, román-magyar vegyes házasságokból származók, szórványban élők). A végleges népszámlálási eredmények ismeretében majd érdemes a korszpecifikus, anyanyelvi (és nem csak etnikai) megoszlásokhoz viszonyítani a diáklétszámokat.
- Kevésbé plauzibilisak az olyan magyarázatok, hogy a román fiatalok népesség nagyobb ütemben fogyott, mint a magyar az elmúlt tíz évben, avagy körükben alacsonyabbak a beiskolázási arányok. Az eddigi ismereteink szerint inkább az feltételezhető, hogy **a népszámlálási eredmények számottevően felülbecsülik az összlakosságot**, kiemelten a gyerekkorú populációt, amelynek egy jelentős része annak ellenére szerepel az állami regiszterekben, hogy valójában külföldön született és/vagy külföldön él. Erre utal, hogy a statisztikai intézet számításai szerint 2020-ban már 90% alá süllyedt a 6–14 éves korosztály beiskolázási aránya, amely jóval elmarad az OECD 98%-os átlagához, de akár a legrosszabb helyzetű tagországok 95%-os arányához képest is. Az új népszámlálási adatok alapján a beiskolázási mutató akár 85% alá is kerülhet, ami igencsak megkérdőjelezi a gyerekpulációra vonatkozó statisztikák megbízhatóságát.

II. A magyar beiskolázási számok alakulása

- Az elmúlt évtized 12%-os fogyása oktatási szintek szerint eltérő: a magyar nyelven tanuló óvodások száma 14%-kal, az alapfokon tanulóké 9%-kal, a középfokon tanulóké pedig 19%-kal csökkent.
- A részletesebb és aktuálisabb adatok szerint 2017 és 2022 között az elemi tagozatok létszáma 8%-kal, az általános iskolásoké 3%-kal, az elméleti líceumba járók száma 5%-kal, a szaklíceumi hallgatók pedig 13%-kal csökkentek. A vokacionális, hivatási képzésben enyhe, 3%-os növekedés figyelhető meg a magyar nyelven tanulók körében. A szakiskolai oktatásban résztvevők száma nagyfokú stabilitást mutatott az elmúlt években.
- Az oktatási intézményrendszer sok apró szerkezetváltáson ment keresztül, összességében 70 oktatási helyszín (iskola) szűnt meg, illetve mintegy 21 új alakult az elmúlt öt évben. Amennyiben településszinten (városok, falvak) vizsgáljuk a helyzetet, megállapítható, hogy mintegy **49 településen számolódott fel teljesen a magyar oktatás**, illetve két településen sikerült beindítani azt (Szászfenes és Zimándköz). Tehát átlagban évente mintegy tíz településen szűnik meg a magyar oktatás. Az okok sokrétűek, a vizsgált periódusban megszűnt magyar oktatási helyszínek (települések) többsége falusi (45), illetve 4 szórványváros (Balázsfalva, Detta, Vízakna, Zsilyvajdejvulkán), ez utóbbi kivételével 48 településen a magyarok száma már 2011-ben ezer fő alatti volt. Az adott települések etnikai szerkezete szerint heterogén a kép, 7 tekinthető szórványnak, 5-ben kisebbségben, 8-ban egyforma arányban, 10-ben többségben élnek a magyarok, illetve 19-ben domináns, 90% feletti a magyarok aránya. Megyék szerint a legtöbb, magyar oktatás nélkül maradt település Marosban (9), Hargitában (8), Kolozsban (7), Szilágyban (7), Besztercében (4) és Kovásznában (4) volt.

III. Etnikum, nemzetiség, anyanyelv, tannyelv

- Az oktatási statisztikák értelmezésében figyelembe kell venni a különböző definíciók és regisztrációs alkalmak eltéréseit. Míg az oktatás tannyelve egy viszonylag konkrét és folyamatos tevékenységet, és ez által egy jól determinált jelentéstartományt képvisel, a többi esetben ez kevésbé kézzelfogható. A népszámlálásokon önbevalláson múlik az etnikum (etnie), illetve az anyanyelv (limba maternă) rögzítése, ezt általában a szülők teszik meg (már amennyiben ténylegesen részt vesznek a népszámlásban, és nem regiszteri adatokból kerülnek be, amely esetben az etnokulturális információk nem lesznek ismertek). Az oktatási statisztikákban ugyanakkor továbbra is ott van a nemzetiség (naționalitate) fogalma is, beiratkozáskor ezt kell megadják a szülők, ez sok esetben keveredhet, felcserélődhet az állampolgárság jelentéstartományával.
- Jelen vizsgálatunk egyik legfontosabb következtetése, hogy 2014 és 2018 között **a magyar tannyelven tanulók aránya meghaladta a magyar nemzetiségűek arányát** (országos viszonylatban). Ez a trendforduló annak ellenére bekövetkezett, hogy továbbra is azt feltételezhetjük, hogy a magyar etnikumú gyerekek egy jelentős része (szakértői becslés szerint mintegy 10%-a) román nyelven tanul. Mindez azt jelenti, hogy a magyar oktatásban számos nem magyar etnikumú, nemzetiségű gyerek tanul. Korábbi kutatásaink alapján ez a populáció nagy része magyar anyanyelvű roma (a magyarul tanulók mintegy 11%-a), illetve 4-5%-ra tehető a jelentős román kötődéssel rendelkezők aránya (alapvetően vegyes családból származók). Nyilvánvalóan nem követhető, hogy az egyes regisztrációs alkalmakkor esetükben milyen etnikumot vagy nemzetiséget regisztrálnak a statisztikák. Az okokról már több helyen említést tettünk, alapvetően a tömbösödés (csökken a román nyelven tanuló magyarok aránya), a romák strukturális integrációja, illetve a szórványban feltételezhető asszimiláció, nemzetiségváltás keresendő a háttérben.

IV. Lemorzsolódási pontok

- A magyar oktatási intézményrendszeren belül jelentős a lemorzsolódás. Az elemi iskolát elkezdők mintegy kétharmada fejezheti be magyarul a középfokú oktatást, 50%-uk jut el líceumi, illetve további 17%-uk szakiskolai végzős osztályba. Becslésünk csak azokra a diákokra vonatkozik, akik a teljes közoktatási pályájukat anyanyelven végzik, a modell nem számol a tannyelv váltással: tehát még vannak olyan magyar nemzetiségű diákok, akik elvégzik középfokú tanulmányaikat, viszont a mi számításainkban nem jelennek meg.
- A lemorzsolódás az országos trendekhez viszonyítva is jelentős: az általános iskola végzős osztályáig a teljes diákpopuláció 7%-kal, a magyar tanulók esetében 15%-kal csökken. A XI. osztály megkezdéséig az országos lemorzsolódás 15, a magyar tagozatoké 31%-os.

	Összes diák, Románia	Magyar nyelven tanulók
Előkészítő osztály	100%	100%
IV. osztály elején	98%	97%
VIII. osztály elején	93%	85%
IX. osztály elején	90%	74%
XI. osztály elején	85%	69%
Sikeres érettségi	48%	35%

SODISO
DIGITAL RESEARCH SOLUTIONS

MEGVALÓSULT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap